47րդ ՏԱՐԻ | ԹԻՒ 813 | Կ. ՊՈԼԻՍ | ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 3 ՄԱՐՏ 1904 | 16 ԶԻԼՀԻՃՃԷ 1321 – 19 ՇՈՒՊԱԹ 1319

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅԱՅԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պօղ Ալի Ճատտէսի, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته در
صاحب امتیازی : ارمناس فرید
اداره خانه‌سی : باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղշ.	50 ղշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 Ֆր.	13 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ,
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՀՕՐ ՄԸ ԽՕՍՔԵՐԸ

ԻՆՔՆԱԶԱՐԳԱՑՈՒՄ ՍՈՐՎԵՑՈՒՑԷՔ ՁԵՐ ՏՂՈՑ

Երեկոյթի մը մէջ, հազիւ 14 տարեկան աղջիկ մը տեսայ որ կատարեալ ջութակ կը զարնէր։ Հաւատալս չէր գար․ Հայ աղջիկներու այս ինկած և այժմէն իսկ կնոջական բամբասանքներու լաւ ուսած վիճակին մէջ, տեսնել աղջիկ մը, որ առանց ուրիշէ սորված ըլլալու, բոլորովին ինքնօգնութեամբ ջութակ զարնէ։ Խնդիրը ջութակահարութեան և կամ նմանօրինակ գեղարուեստի հմուտ ըլլալը չէ սակայն․ հաւանական է որ զայն իրենց արհեստ ընողներ աւելի վարժ ըլլան և լաւ գիտնան․ այլ ծափահարելին՝ գաղափարն է զոր յղացած է այդ աղջիկը՝ իր պարապ ժամերուն ջութակահարութիւն սորվելով։ Ո՜ւր էր որ մեր բոլոր աղջիկները նոյն մտածումը ունենային և նոյն զգացումը կրէին և իրենց բոլորովին պարապ կերպով սահած գացած ժամերը օգտակար ընէին արուեստ մը սորվելով։

Կեանքի այս նեղ և բազմապահանջ տարիներուն մէջ, հարուստ աղջիկներ իրենց դրամով թերեւս կարենան յարմար ամուսին մը ձեռք ձգել․ բայց ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր միջակ և կամ աղքատ դասակարգի պատկանող աղջիկներուն վիճակը, երբ նոյն բանը՝ բաւարար դրամ չունին իրենց ձեռքը։ Մեր մէջ աղջիկներու համար դրամ շահելու դիւրին միջոց մը եթէ կար, այն ալ Վարժուհիութիւնն էր, որ այսօր անկարողներու ստուար թուով մը խճողուած է դժբաղդաբար, և շատ վարժարաններ խաբեր համար կամ լաւ ևս է աժանութեան սիրուն առնուած վարժուհիներուն պատճառաւ այնքան խտ մնացած է որ, ծնողք ստիպուած են իրենց աղջիկները օտար վարժարան ղրկել, ժամանակի կորուստ չունենալու կանխահոգութեամբ։

Նոյն ինկած վիճակը ունի նաեւ այսօր մեր երիտասարդներու մեծ մասը։ Կը տեսնաս տղայ մը դպրոցէ նոր ելած, կեանքի դժուարութեանց բոլորովին անտեղեակ, մտադրած է գրագիր ըլլալ վաճառականի և կամ ուրիշ մէկու մը քով՝ ուստի պարապ կը պտտի մինչեւ որ իր այդ փափաքած գործը գտնէ, և եթէ գտնէ իսկ ի՞նչ պիտի ըլլայ ապագան։ Պիտի կրնա՞յ փայլուն դիրք մը ունենալ այդ գործին մէջ, թէ քիչ ատենէն ճամբու պիտի դրուի իր մտքի նոյն պաշարով, որչափ որ ունէր հոն մտած ատեն։ Այս առթիւ շատ անգամներ մեր Հայ բազրօններու հասցէին դժգոհանքներ տեղացուցած ենք, թէ անոնք մարդու յարգ չեն գիտեր, թէ հակառակ երկար տարիներու ծառայութեան անխղճաբար կը ճամբեն այս և ասոնց նման յանցանքներ վերագրելով անոնց։ Վաճառականը շահու մարդ է, երբ կը տեսնայ որ դպրոցէ ելած, ուսեալ և զարգացած պաշտօնեայի մը գործը նոյնութեամբ և աւելի ալ աժան տեսնող պարզ տղայ մը կրնայ գտնել, բնական է որ ճամբայ պիտի տայ հին պաշտօնէին և ինչո՞ւ անխղճութիւն համարել վաճառականին ըրածը և անկարողութիւն չը վերագրել ճամբուած երիտասարդին, քանի որ մտած օրէն մինչեւ վերջը լոկ իրեն յանձնուած պաշտօնը կատարած ըլլալու գոհունակութիւնը ունեցած է, իր շուրջը անցած դարձածները ինքնաբերաբար չէ ուսումնասիրած, նոր նոր շահու աղբիւրներ չէ ստեղծած, մէկ խօսքով իր գործին և արհեստին մարդը չէ եղած։

Այս անհոգութեան սկզբունքներով պաշտօնավարող երիտասարդէ մը ի՞նչ արդիւնք կրնայ սպասուիլ։

Եթէ մեր երիտասարդները ինքնազարգացման եռանդը ունենան, չէ թէ հիմակուան բացը մնացած թիւով այլ անոր մի քանի պատիկը ասպարէզներ կրնան գտնել ու դրամ շահիլ, շնորհիւ դրամատէրներու որոնք մարդ կը փնտռեն իրենց դրամը շահագործել տալու համար։ Ցաւալի է անշուշտ երբ մեզ նման ամէն բանի ընդունակութիւն ունեցող և ամէն բան շատ սորվող ազգի մը երիտասարդութիւնը մեծ մասամբ պարապ մնայ։ Մեր մէջ արհեստաւորներ ընդհանրապէս կոշտ և անուս մարդիկներ են․ ինչո՞ւ մեր երիտասարդները որ անոնցմէ շատ աւելի զարգացած և բանգէտ են, չգիտնան այդ արհեստներու յարգը և չսորվին զայն ժամանակին, ապագային աւելի փայլուն և շահաւոր ընելու համար։ Օտարազգիներ նոյն իսկ մեր պաղ նայած արհեստներուն ձեռք զարնելով այնպէս մը կը բարեփոխեն որ մենք իսկ կը զարմանանք և հաւատալնիս չգար այդ աստիճան յառաջդիմութեան։

Ուրիշէ կախեալ ըլլալ գործի մէջ, ամէն բան ուրիշէ սպասելը ախտ մը, մոլութիւն մըն է․ ասիկա հասկցնելու է տղայոց նոյն իսկ վարժարաններու մէջ, և անոնց մատղաշ մտքերուն մէջ լաւ տպաւորելու է թէ կեանքի մէջ յաջողելու ամենալաւ միջոցը ինքնազարգացումը կրնայ ըլլալ և ուրիշ ոչինչ։

ՀԱՅՐ ՄԸ

ՄԱՄԻԿԻՆ ՀԱՒԱՏՔԸ

(ՊԱՐԶ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ)

Տիրացու Խ...ի ընտանիքը, որ վեց հոգիէ կը բաղկանար—մայրը, կինը և երեք զաւակները—մօտակայ գաւառներէն մէկուն մէջ Բ. քաղաքը կը բնակէր։

Ինքը չունկան կօշկակարութեամբ կը զբաղէր և ձայնը գեղեցիկ ըլլալուն համար տիրացու Խ... կ'անուանէին զինքը։

Գաւառներու մէջ կօշկակար մը ո՞րքան կրնայ վաստկիլ, մանաւանդ Բ. քաղաքի պէս տեղ մը, որուն ժողովուրդը շատ սահմանափակ ճաշակ մը ունի արդէն հագուիլ սգուելու մասին։

Խ... չարաչար աշխատելով՝ հազիւ հազ կրնար իր ընտանիքը ապրեցնելու չափ դրամ շահիլ, և սակայն անոնք իրենց այդ վիճակին մէջ իսկ շատ երջանիկ պիտի սեպուէին եթէ դրացիներէն մէկուն ութը հարիւր դահեկանի չափ պարտք մը ունեցած չըլլային։

Պարտատէրը անխիղճ մէկն էր, և այդ պարտքը կատարեալ դժբախտութիւն մը եղած էր Խ...ի ընտանիքին համար։ Անոնք գիշեր ցերեկ ի զուր կ'աշխատէին քիչ մը զայն թեթեւցնելու, ընդհակառակը պարտքը չթեթեւնալէ զատ, օր աւուր կը բազմապատկուէր, անսպառ տոկոսներուն բարդումովը, և երբ պարտամուրհակը նորոգելու պայմանաժամը լրանար, ապահովաբար ինը հարիւր դահեկանը անցած պիտի ըլլար ան հիմա։

Խ...ի մայրը, եօթանասուն տարեկան ջերմեռանդ բարի պառաւ մը, շաբաթը մէկ քանի անգամ եկեղեցի կ'երթար և հոն իր թոռմած երեսները խորանին պաղ քարերուն քսելով կ'աղօթէր, կը պաղատէր Աստուածամօր պատկերին առջեւ, որպէս զի իր զաւկին բանին գործին յաջողութիւն տայ և այդ անիծեալ պարտքէն ազատէ։

Աստուածամօր պատկերը ամէն անգամ խնդալով իր երեսը կը նայէր և այդ աստուածային ժպիտով քաղցր նայուածքը բաւական կ'ըլլար մխիթարելու պառաւը որ միշտ գո՜հ սրտով տուն կը վերադառնար, ապահով վստահութեամբ թէ Տէրը լսած է իր ձայնը և պիտի ողորմի իրենց։

Խ...ի կինը, չարքաշ աշխատութեամբ առտուընէ մինչեւ իրիկուն տանը գործերովը կը զբաղէր, և քիչ մը պարապ եղած ժամանակն ալ ամուսնոյն կարերը կը կարէր, որպէս զի գոնէ քիչ մը նպաստած ըլլայ տան ծախքերուն։

Տղաքներէն երկուքը, Լեւոն և Սուրբիկ, դպրոց կ'երթային, իսկ ամէնէն պզտիկը Վահան տակաւին կաթ կ'ուտէր։

Լեւոնին ձայնն ալ հօրը ձայնին պէս գեղեցիկ էր, և ամէն կիրակի ու տօն օրեր ժամը շապիկ կը հագնէր հօրը հետ, և Պատարագի ատեն «Սուրբ Սուրբ»ը և «Ովսաննան» անոր ըսել կուտային միշտ։

* * *

Ամերիկայի Բողոքական Միսիօնարներու մեծ ընկերութիւնը միսիօնար մը խրկեց այդ կողմերը, բողոքականութիւնը տարածելու համար։

Միսիօնարը, շատ գիտուն և չափազանց ազնիւ բնաւորութեան տէր անձ մը, ընտանեօք եկաւ Բ. քաղաքը հաստատուիլ։ Ինքը և կինը լաւ Հայերէն խօսիլ գիտէին և այս պատճառով կրցան ամէնուն համակրանքը շահիլ պատկառանք ազդել իրենց շուրջը գտնուող ժողովրդոց վրայ։

Միսիօնարին շինել տուած տունը, որ գեղեցկութեան և շքեղութեան մասին քաղքին բոլոր միւս տուները կը գերազանցէր, Խ...ի տանը ճիշդ դէմը կը գտնուէր, և այդ պատճառաւ ամէնէն առաջ այդ ընտանիքը յարաբերութեան մտաւ նորեկ Ամերիկացիներուն հետ։

Խ... կամաց կամաց իր արհեստը ձգելով, ուրկէ արդէն մեծ բան մը չէր շահեր, սկսաւ միսիօնարին գործերովը զբաղիլ, և քիչ ատենուան մէջ բոլորովին անոր գործակատարը եղաւ գոհացուցիչ ամսական մը ստանալով անկէ։ Տիրացու Խ...ի ընտանիքը, շնորհիւ այդ Ամերիկացիներուն, նիւթական և բարոյական բոլորովին տարբեր պայմաններու մէջ կ'ապրէին հիմա։

Միսիօնարին կիրակնօրեայ քարոզները ու յորդորները, ամէնէն աւելի այդ ընտանիքին վրայ ազդեցութիւն ընելով, անոնք հիմա ջերմ հաւատացեալներ դարձած, Սուրբ Գիրքը ձեռքերնուն չէին ձգեր և մայրենի եկեղեցին անունը չտալէ զատ, առջեւէն անցնիլ անգամ չէին ուզեր։ Շատոնց ազատած այն անիծեալ պարտքէն, որ այնչափ ատեն իրենց դժբաղդութեանը պատճառ եղած էր, բաւական կլորիկ գումար մըն ալ մէկդի դրած էին, և մեր տիրացու Խ...ն, որ ժամանակ մը գիշեր ցերեկ աշխատելով հանդերձ չէր կրնար իրեններուն օրապահիկը հայթայթել, հիմայ տիպար բողոքական պատուելիի հովեր առած, հոս հոն կը պտըտէր քաղքին մէջ, իր նոր հաւատքին «բրոպականտ»ը ընելով ամէնուն։

Սուրբիկ և Աննա Թաղային վարժարանէն ելած էին և միսիօնարը ինք ստանձնած էր անոնց դաստիարակութեան հոգը, իր զաւակացը հետ անոնց ալ անգլիերէն և ուրիշ գիտութիւններ դաս տալով։

Այս կերպով անոնք քիչ ատենուան մէջ անգլիերէն խօսիլ ու կարդալ սորվեցան և կիրակի օրերը, երբ իրենց ծնողացը հետ միսիօնարին տունը ժողովի կ'երթային, հոն Ամերիկացիներուն հետ իրենք ալ կը մասնակցէին կրօնական երգեցողութեանց, գաւառացիի մելամաղձոտ, անուշ շեշտը խառնելով անոնց փափուկ ձայնի ելեւէջներուն։

Ընտանեկան այս ընդհանուր փոփոխութեանը մէջ մէկը միայն անփոփոխ մնացած էր, պառաւ մամիկը, ու հակառակ իր զաւկին յորդորներուն, հակառակ անոր սպառնալիքներուն, չէր ուզած պատուիլ իր հօրենական հաւատքէն։

— Դուն մեր հացին արգելք պիտի ըլլաս, կնիկ, կը պոռար անոր երեսին Խ..., երբ մօրը դարձեալ իրմէ գաղտուկ ժամ գացած ըլլալը տղոցմէն կ'իմանար։

Խեղճ մամիկը, տղուն այս խօսքերը լսելով, մեծ յանցաւորի մը պէս, կը դողար և գլուխը կախած արցունք կը թափէր դառնապէս, առանց ոևէ բառ մը կարենալ պատասխանելու անոր բարկութեան առջեւ։

* * *

Այսպէս քանի մը տարիներ անցան։ Խ...ի ընտանեաց մէջ պառաւէն զատ ամէնքն ալ երջանիկ կ'ապրէին․ դրամ, կերակուր, զգեստ, վերջապէս բան մը չէր պակսեր հիմա այդ տան մէջ։

Բողոքական կրօնքը ամէն տեսակ երջանկութիւն ու բարօրութիւն բերած էր իր հետը Խ...ի ընտանիքին համար․ ասկէ աւելի ի՞նչ մեծ ապացոյց կ'ուզէին անոնք, այդ կրօնքին հրաշագործ և բարերար ազդեցութեանը վրայ համոզուելու։ Իսկ մամիկ, ո՜հ, ան՛ հակառակ իր ընտանեացը այդ երջանիկ ու անդորր վիճակին, անհուն վիշտ մը ունէր իր սրտին խորը, տանջող, հատցնող վիշտ մը, որ թունաւոր օձի մը պէս կը յօշոտէր միշտ իր հոգին։ Հիմա ալ բոլորովին տկարացած, բնաւ չէր կրնար զաւկէն գաղտուկ եկեղեցի երթալ, վախնալով անոր բարկութենէն։

Բայց սրտէն արիւն կ'երթար ամէն անգամ երբ եկեղեցւոյ զանգակին ձայնը կը լսէր։ Ախ, որչա՜փ կարօտցած էր հիմա իր Սուրբ Աստուածամօր պատկերը, անոր անուշ ժպիտը որ այնքան ատեն իր ցաւած հոգւոյն միակ մխիթարանքը, միակ սփոփանքը եղած էր։

Որչա՜փ կը տանջուէր ինքը․ եթէ գիտնային։

Ամերիկայիներուն կիրակնօրեայ մաղթանքն ու քարոզները, անոնց աշխարհաբար երգերն ու աղօթքները չէին կրնար մամիկին հոգեկան իղձերուն գոհացում տալ․ ինքը այնքան տարիներէ ի վեր վարժուած եկեղեցական արարողութեանց, խունկին, մոմին ու պատկերներուն, բոլորովին արտասովոր ու տարօրինակ կը թուէր իրեն անոնց աղօթելու այդ պարզուկ եղանակը, որուն չէր կրցած երբեք ընտելանալ հակառակ իրեններուն ջերմ փափաքին ու յորդորներուն։

Ի՞նչ կ'ըլլար, եթէ թողէին զինքը որ անգամ մը եկեղեցի երթար, հանդիսաւոր պատարագ մը տեսնէր, կարօտով համբուրէր իր Աստուածամօր սիրելի պատկերը, անով իր ցաւերը պիտի մեղմանային քիչ մը, և իր սրտին վրայ ճնշող ահագին բեռը պիտի թեթեւնար։ Այս էր իր միակ փափաքը, ինչո՞ւ զինքը չէին հասկնար արդեօք, ինչո՞ւ չէին գթար իր վրայ։

Ընդհակառակը Խ... տեսնելով մօրը այս յամառ ընթացքը, տեսնելով որ իր այնքան ատենուան ջանքերը մազի չափ չեն կրցած խախտել զայն իր հօրենական հաւատքէն, ա՛լ աւելի բարկացած՝ միշտ խստութեամբ կը վարուէր անոր հետ։

Օր մը Լեւոն, չկրնալով դիմանալ իր մեծ մօրը աղաչանքներուն, քովը նստած սկսաւ «Առաւօտ Լուսոյ»ն երգել անոր։ Նոյն պահուն մամիկը, ինքնիրմէն ելած կուլար, խաչակնքելով միշտ երեսը, երբ յանկարծ Խ... վրայ հասաւ։ Իր աչքերուն առջեւ սոսկալի ծեծ մը քաշեց Լեւոնին, հազար լուտանքներ տեղալով գլխուն։

Ինչ դժբախտ օր մը եղաւ այն օրը խեղճ մամիկին համար․ մինչեւ իրիկուն լացաւ դառնապէս, պարապ տեղը թոռանը այնքան ծեծ ուտելուն պատճառ ըլլալուն համար։

Այս հոգեկան վիշտերը վերջապէս ընկճեցին խեղճ պառաւը, այնպէս որ Ծնունդին մէկ քանի օր մնացած ծանրապէս հիւանդանալով անկողին ինկաւ։ Ամէն տեսակ բժշկական դեղեր ու դարմաններ բնաւ օգուտ մը չըրին, և հիւանդը օր ըստ օրէ կը ծանրանար։

Խթումի իրիկունը անիկա պառկած տեղը լսեց եկեղեցիին զանգակին ձայնը, սիրտը թունդ ելաւ և ծերութենէ ու տառապանքէ փոսացած իր աչքերէն սկսան արտասուք հոսիլ։ Նոյն պահուն վրան թմրութիւն մը գալով քնացաւ խեղճ մամիկը։

Երազին մէջ եկեղեցի գացած էր։

Խուռն բազմութիւն մը լեցուած կ'աղօթէին հոն։ Խորանը հազարաւոր մոմերով զարդարուած՝ լոյսերու մէջ կը շողար կարծես։

Իր զաւակը Խ... և թոռը Լեւոն շապիկ հագած կը կարդային դասին մէջ։ Անոնց անուշ ձայնը մինչեւ իր սրտին խորը կ'ազդէր քաղցր երանութեամբ մը պարուրելով հոգին։ Ինքը, իր սիրեցեալ Աստուածամօր պատկերին առջեւ ծնրադրած, կ'աղօթէր ջերմապէս անուշ ու սփոփիչ արցունքներ թափելով իր աչքերէն։

Նոյն պահուն միսիօնարն ու իր կինը հիւանդտեսի եկած ըլլալով, մամիկը արթնցուցին իր քունէն։ Շատ մեծ եղաւ խեղճ հիւանդին զգացած ցաւը, երբ ինքզինքը իրականութեան մէջ զգաց դարձեալ։ Ի՞նչ կ'ըլլար եթէ քիչ մը վերջը արթնցնէին զինքը, որպէսզի ուզածին պէս վայելէր այդ անուշ երազը։

Նոյն գիշերը ժամը ութնին ատենները երբ քաղաքին բնակիչները ուրախ զուարթ եկեղեցի կ'երթային, Ծնունդի հանդիսաւոր արարողութեանց ներկայ գտնուելու համար, ասդին մամիկը իր անկողնին մէջ պառկած կը տառապէր հոգեվարք։

Ժամ մը առաջ երբ տակաւին խելքը գլուխն էր, զգալով իր մօտալուտ մահը, թոռները ուզած, օրհնած էր զանոնք և իր զաւակը կանչելով, մեղմ, անուշ ձայնով մը աղաչած էր անոր, որպէսզի Տէր Ղուկասը կանչէ իրեն հաղորդ տալու համար։

Ճիւաղ զաւակը չէր ուզած կատարել մօրը այս վերջին կամքը, վախնալով որ իրենց հացին արգելք կ'ըլլայ և հիմա խեղճ մամիկը իր հոգեվարքին մէջ տէրտէրին անունը կուտար միշտ, «հաղորդ... հաղորդ...» կրկնելով անդադար։

* * *

„ՄԱՆԶՈՒՄԷ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 18

ԵՐԿՈՒ ՕՐՕՐՈՑՆԵՐԸ

ՎԷՊ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ-ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Հեղինակ ԷՄԻԼ ՌԻՇՊՈՒՐ — Թարգմանիչ ԳԷՈՐԳ ՍԻՄՔԷՇԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԿՈՅՐԵՐՈՒՆ ԱՂՋԻԿԸ

Ռոպէնի աչքերը վայրագ շողեր արձակեցին։

—Է՛, չա՛տ աղէկ, ըսաւ ամէնուն գաւաթը լեցնելով, ըսենք թէ Բիէռ ինծմէ առաջ գործապետ անուանուեցաւ, ասիկա քու խիղճդ կը տանի՞․․․։

—Ինչո՞ւ չի տանի, գոչեց Բիէռի բարեկամը աշխոյժով, անիկա քեզմէ վա՞ր կը մնայ աշխատութեան և գործունէութեան մէջ։

—Ես անկէ ութը տարի չափ հին եմ, բարեկամ։ Կ'իմանա՞ս, ո՛ւթը տարի, խօսք չէ՛։

—Եթէ աս է բոլոր արժանիքդ, կը ցաւիմ որ շատ տկար ես Բիէռի հետ մրցելու համար։ Մեր աշխատանոցին մէջ քանի՞ հատ կ'ուզես որ քեզմէ աւելի հին ցուցընեմ։ Հին ըլլալը մէկ կոպէկ չարժեր, բարեկամ, արժանիքն է որ կը փնտռուի։

—Աղէ՛կ, աղէ՛կ, կակազեց Ռոպէն աջ ու ձախ սասանելով, աղուոր կը պաշտպանես քու բարեկամիդ դատը։ Կը շնորհաւորեմ։

—Դուն ծաղրէ զիս, որչափ կ'ուզես։ Իմ խիղճս հանդարտ է։ Բիէռ անանկ ազնիւ ընկեր մըն է, որուն նմանը քիչ կը գտնուի մեր աշխատանոցին մէջ։ Ես ինքս ենթակայ եղած եմ իր մէկ բարեսրտութեան, զոր երբեք չպիտի մոռնամ կեանքիս մէջ։ Վեց ամիս առաջ անգամ մը հիւանդ եղայ։ Ամէնքդ ալ գիտէք այդ թուականը, որ ձմեռուան ամէնէն ցուրտ շրջանն էր։ Ամէն ունեցածս հատցնելէ ետքը, բոլորովին անկուտի մնացի, և նոյն իսկ օր եղաւ որ պառաւ մօրս հետ անօթի պառկեցանք։ Բիէռ չեմ գիտեր ինչպէս իմացեր է մեր այս նեղ վիճակը, և օր մը հիւանդտես գալով բարձիս տակ երկու ոսկի դրեր է գաղտուկ։ Անկէ ի վեր չի կրցի վճարել տղուն ստակը, և ինք ալ օր մը օրանց բերանը չառաւ։ Ասո՞ր ի՞նչ պիտի ըսէք։

Ռոպէն դէմքը հեգնօրէն ծամածռեց և գաւաթ մըն ալ պարպելով իր անյագ որկորը,

—Ազնիւ ի՞նչ կ'ըլլայ, ըսաւ ցրտութեամբ, ատիկա մէկու մը ազնուութեան ապացոյց չէ։

—Է՛, չա՛տ լաւ, գոչեց Պուանէ սրտնեղութեամբ, դո՞ւն ինչու այդ օգնութիւնը զլացար, դո՛ւն որ Բիէռէն շատ աւելի հին բարեկամ մըն էիր։

Ռոպէն պահ մը կեցաւ, այս արդար յանդիմանութեան պատասխան մը գտնելու համար։

Յետոյ անպատկառ լրբութեամբ մը ժպտելով,

—Ես մա՞տս կը հասկնամ որ դուն դրամի պէտք ունիս, ըսաւ։

—Ես պարապ խօսքեր մտիկ չեմ կրնար ընել, գոչեց Պուանէ զայրոյթով։ Ամէնքդ ալ կրնայիք հասկնալ թէ հիւանդ գործաւորի մը ծոցը ո՛րչափ ստակ կրնայ գտնուիլ։ Կը կրկնեմ խօսքս։ Բիէռ աննման գործաւոր մը և ազնուահոգի բարեկամ մըն է։ Ասոր համար չեմ կրնար հանդուրժել որ մէկը չարախօսէ կամ զրպարտէ զայն իմ առջեւս։

Ռոպէն ուսերը թօթուեց և դարձեալ հեգնական քմծիծաղով մը,

—Քու գիտցածդ քեզի՛, իմ գիտցածս ալ ինծի՛, ըսաւ անտարբերութեամբ։ Աշխարհք մէկզի գայ նէ, խօսքս ետ չեմ առներ։ Բիէռ շողոքորթին, կեղծաւորին մէկն է։ Իր ամէնէն յայտնի առաւելութիւններէն մէկն ալ սա՛ է որ իր խաղերը չա՛տ աղէկ գիտէ պարտկել կեղծիքի դիմակին տակ։

—Բայց ա՛յսչափ յանդգնութիւն չի ներուիր, պոռաց Պուանէ գլուխը վեր տնկելով։ Աշխարհիս վրայ մարդ մը իր եղբօրն բամբասելէ աւելի սոսկալի բան չկայ։ Վա՛տ է ան որ իր ըսածները չի կրնար հաստատել․․․։

Ռոպէն չակուեցաւ և դէմքին յանկարծական լրջութիւն մը տալով,

—Բարեկա՛մ, ըսաւ, կը փափաքիս որ ըսածներս հաստատեմ, անանկ չէ՞։ Կ'երդնում որ մէկ բառ կը բաւէ բոլոր ներկաներուն առջեւ ապացուցանելու թէ ի՛նչ տեսակ վատ արարած մըն է Բիէռ ըսածդ․․․։

Պուանէ վեր ցատքեց զսպանակէ մը մղուածի պէս, և բարկութենէն դողդղացող ձայնով մը,

—Ըսէ՛, գոռաց ուժգնօրէն, ըսէ՛, մի՛ քաշուիր, ապա թէ ոչ դո՛ւն ես վատը․․․։

Ռոպէն չայլայլեցաւ բնաւ, բայց աննկարագրելի կատաղութիւն մը կ'եռար իր սրտին մէջ։

—Քանի որ կը ստիպես զիս, ըսաւ մինչեւ ականջները կաս կարմիր կտրած, մեղքը քու ճիտդ։ Մտի՛կ ըրէ հիմա։ Դո՛ւք ալ մտիկ ըրէք, սիրելի՛ ընկերներ։

Բոլոր ներկաներուն մէջ հետաքրքրութեան շարժում մը արթնցաւ։

Ամէն ոք կը փափաքէր գիտնալ թէ ի՛նչ շահեկան յայտնութիւն պիտի ընէր Բիէռի հակառակորդը։

—Ամէնքդ ալ կը ճանչնաք մեր Թիպօն, շարունակեց Ռոպէն միշտ նոյն լրջութեամբ։ Ազնի՛ւ, անվնա՛ս տղայ մըն է և բնաւ ուրիշին գործին չի խառնուիր։ Ահա ինք հոս է։ Չի հաւատացողը թող երեսը նայի և հասկնայ։

Գործաւորները իրենց աչքերը յառեցին միջահասակ և գիրուկ երիտասարդի մը վրայ, որ այս խրախճանութեան սկիզբէն ի վեր բնաւ խօսք չէր խառնուած։

—Այո՛, այո՛, Ռոպէն իրաւունք ունի, աղաղակեցին բոլորը մէկ բերան, Թիպօ ազնիւ ու անվնաս տղայ մըն է։

—Խխունջի կը նմանի, ըսաւ անդիէն մէկը, գլուխը պատեանէն անգամ դուրս չի հաներ։

—Բայց խմելիքին աղէկը կը ճանչնայ, յարեց ուրիշ մը խնդալով, ժամէ մը ի վեր կը ճնկէ և դեռ բերանն անգամ չէ՛ թրջած։

—Ռոպէնին ըսելիքը մոռցուցիք, առարկեց չորրորդ մը գաւաթը սեղանին զարնելով, Թիպօյին աղուոր աչքերուն համար չէր անշուշտ որ անոր անունը յիշուեցաւ։

—Ըսելիքս շա՛տ պարզ է, վրայ բերաւ Ռոպէն աթոռին վրայ երերտկալով։ Թիպօյի անունը յիշեցի, ապացուցանելու համար մեր Պուանէ բարեկամին թէ Բիէռ ո՛րքան անխիղճ է և թէ ի՛նչպէս կը համարձակի ասանկ պատուական ընկերի մը ընտանեկան պատիւը աղարտելու։

—Ընտանեկան պատի՞ւը․․․, գոչեց Պուանէ բոլորովին այլայլած։ Ի՞նչ կ'ըսես, Ռոպէ՛ն, կ'ըմբռնե՞ս խօսքերդ․․․։

—Կատարելապէ՛ս, պատասխանեց Ռոպէն լրբենի հանդարտութեամբ մը, կ'ըսեմ թէ Բիէռ, ձեր ազնուահոգի բարեկամը, Թիպօյի կինը կը սիրէ և անոր հետ ապօրէն յարաբերութիւն հաստատած է։

(Շարունակելի)

Վերը երկինքին մէջ մեծ խրախճութիւն կար, բոլոր հրեշտակներն ու արդարներու հոգիները Յիսուս Մանուկին շուրջը բոլորուած անոր սուրբ ծնունդը կը փառաբանէին «Փառք ի բարձունս Աստուծոյ և յերկիր խաղաղութիւն» գոչելով։

Յիսուս նոյն պահուն լսեց մամիկին տառապանքի ձայնը և անմիջապէս թողլով հրեշտակաց այդ փառաբանութիւնները, իջաւ երկինքէն և Տէր Ղուկասի կերպարանքը առնելով գնաց մամիկին քով, ծնրադրեց անոր հոգեվարքի անկողնին առջեւ և իր աստուածային շրթունքներովը «սա եղիցի քեզ ի քաւութիւն և ի թողութիւն մեղաց» ըսելով իր ձեռքովը տուաւ անոր Սուրբ Հաղորդութիւնը։

Մամիկ ուրախութեամբ առաւ զայն և քիչ վերջը իր արդար հոգին Յիսուսի հետ մէկտեղ երկինք բարձրացաւ հոն հրեշտակներուն հետ փառաբանելու համար Աստուածորդւոյն անճառ ծնունդը։

Ե. ՉԱՒՈՒՇԵԱՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

ՄԱՆՉԷՍԹՐ, 26 Փետր. 904

Տէր խմբագիր,

Շարունակելով կանոնաւոր թղթակցութեանս շարքը կը փութամ իմացնել որ Մանչէսթրի հրապարակին վրայ ապրանքի անհագին խնդրանք կայ։ Բայց և այնպէս հին գլուխներու շնորհիւ ապրանքի խիստ քիչ մաս մը կարելի եղած է տեղաւորել. հին գլուխներ ըսելով կ'ուզեմ ըսել որ կարելի չէ Հնդկաստանէ Մանչէսթր ապրանք անցընել Մանչէսթրի գործակատարին ձեռքը կապելով և ստիպելով զինք որ ամէն վայրկեան իր յաճախորդին կարծիքը հարցնէ որ և է ապրանքի գինին մասին։ Անոր այս հին գլխուութեան պատճառաւ կարելի չեղաւ պատեհ ժամուն ապրանք ընդունել տալ, և այս յանէրժական անորոշութեան մէջ ամբողջ եղանակ մը գրեթէ առանց ապրանքի անցնելու ապուշ իրականութեան առջեւ պիտի գտնէ ինքզինքը վերեւի պատկանող առեւտուրի․․․ մարդերու դասակարգը, եթէ չփութայ նախորդ 6 ամիսներու սխալը ժամ առաջ դարմանել։ Մեր կողմերու ապրանքներն ալ կարծես մշտնջենապէս չոր սեղաններուն վրայ մնալու դատապարտուած են։

Բամպակը 6.94ի իջաւ, որով դեռ շա՜տ շա՜տ վարերը իյնալու յոյսը կապեց զիրենք ու իրենց խելքը միտքը. սպառեցին, բամպակը 7.56ի ելաւ, նորէն նոյն այն Թովմաս Առաքեալական հաւատքը ունին. բայց մարդ Աստուծոյ, ինչ է ըրածնիս, տարւոյն կէսը անցաւ սանկ նանկով, ժամանակ չէ՞ որ հասկնանք թէ բամպակը 7½ աժան է, վաղը ան ալ չպիտի գտնաք. ձեր ապրանք չառնելովը չէ որ հրապարակը կ'աղուի, այլ դուք ձեզ կը վնասէք։ Չինաստանէ՝ ապրանքի խոշոր խնդրանք կայ, որուն հետեւանօք գիները հետզհետէ գործուած ապրանքներու վրայ բարձրանալու վրայ են. առոնց խնդրանքին փոխարէն մատուցումը կարելի է % 70,80 հաշուել, որմէ կրնանք եզրակացնել թէ գիները մինչեւ ո՞ւր պիտի երթան և երթալու միջոց ունին։

Վերջացնելով իմացնեմ թէ որպէս զի անորոշ և տատամսոտ վաճառականներուն ոգիսականը կատարեալ ըլլայ, ի Նիւ Օրլէանս կազմուելու վրայ է ՀԶՕՐԱԳՈՅՆ կառք մը, որուն կէտ նպատակին է բամպակը 8.99 բէնսէն (903—904ի ցարդ ձեռք բերուած ամենաբարձր գինը) շատ աւելի բարձրերը դասելը։

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մեծապատիւ Տեարք
Ժ. Վ. Վիթալ և Ընկ.
Տնօրէն Լա-Նիւ-Եորք կենաց ապահովագրական ընկերութեան, Կ. Պոլիս.

Տեարք,

Ձեր միջնորդութեամբ Լա-Նիւ-Եորք կենաց ապահովագրական ընկերութենէն ստացայ քսան տարի առաջ յիշեալ ընկերութեան հետ կնքած իմ կենացս ապահովագրութեան փոխարժէքը 400 անգլ. ոսկի, և 20 տարուան մէջ բարդուած շահերն 209 անգլ. ոսկի, համագումար 609 անգլ. ոսկի։

Սոյն քսան տարուան ժամանակամիջոցին մէջ ընտանիքս 400 անգլ. ոսկւոյ ապահովագրութեան մը պաշտպանութիւնը վայելեց և այսօր քսան տարին լրացած ըլլալով, ընկերութիւնը ինծ վճարեց գումար մը, որ իմ իրեն իբր ապահովագին (prime) վճարած գումարէս զատ կարեւոր շահաբաժին մը կը պարունակէ։

Այս արդիւնքէն յանձնուս գոհ եմ և ուրախ պիտի ըլլամ, եթէ հաճիք հրատարակել սոյն նամակս լրագրաց միջոցաւ։

Ընդունեցէք, ազնիւ Տեարք, խորին յարգանացս հաւաստիքը։

ԲԵՐՈՎԲԷ ՍԱՎՐՈՒՍԵԱՆ

Պրուսա 16/29 փետր. 1904

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԱՆՋՈՒՐԻԱՅԷՆ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻՆ ՄԷՋԷՆ

ԲԻԷՌ ԺԻՖԱՌ

Մանչուական դաշտին մէջ, Մանչուրիոյ եւ Ցիցիխարի միջեւ տեղ մը, Փետր. 3, կէս օրին գրուած:

«Այսպէս ուրեմն երեկ իրիկուան ժամը 8էն ի վեր Չինաստանի մէջ ենք։ Բայց մարդուն ըսելը չի գար թէ Չինաստանի մէջ ենք. որովհետեւ բուն չինական բան մը չէ տեսնուած երեկ իրիկուընէ ի վեր. բնաւ երբեք։ Բայց ներքէք, կայարաններուն անունները չինարէն գրուած են ռուսերէնին տակ։ Անհաղնածուալ Ռուսիան է որ կը շարունակէ այս կողմերը։

«Քարտէսներուն նայելով այդ երկիրը չինական չէ՞ միթէ։ Այո՛, կը տեսնեմ զայն իմ քարտէսիս վրայ, Ասիական Ռուսիա մը բոլորովին կանաչ և Չինաստան մը բոլորովին դեղին։ Մանչուրիան ձեւացած է այս քարտէսիս վրայ իբրեւ էն վերջին գաւառը Չինաստանի հիւսիսային կողմին։ Արդարեւ այս այսպէս ըլլալու է, և իրաւ Չինաստանի մէջ ենք, քանի որ քարտէսները այնպէս կ'ըսեն։ Բայց մարդուն միտքէն պիտի չանցնէր երբեք։

«Երեկ իրիկուն, Մանչուրիայի մէջ բոլորովին աչք և ականջ կտրած էի։

«—Վերջապէս, կ'ըսէի ինքնիրենս, ահա Չինաստանի մէջ եմ, աշխարհագրական ա՛ն գօտիին մէջ, որ իրաւ է թէ Ռուսերուն վարձու տրուած է, բայց վերջապէս Չինաստան է։ Չինացի պիտի տեսնեմ։

«Հռչակաւոր Չինական Արեւելեան երկաթուղիին սաղիի կողմին վրայ Մանչուրիա կայարանը ռուսական փոքրիկ կայարան մըն է միայն, ինչպէս կրնաք մտածել։ Փայլուն լուսնկայ է, որուն համար ջերմաչափը սակայն զրոյէն 30 աստիճան վար է, կայարանի մարդոց կանթեղները կ'երթան կուգան։ Ընկերութեան բոլոր այս պաշտօնեաները ըստ այնմ հագուած են, և շամերը իրենց գլխուն վրայ թմրուկի մեծութեամբ գլխանոցներ դրած են։ Ձեռնոցներ, կօշիկներ, կենդանիի մորթեր, ամէնքն ալ իրարու յարմարեր են։ Բայց ամէնքն ալ Ռուս են, հատ մը իսկ Չինացի չկայ։

«—Բայց, հարցուցի հետաքրքրութենէս, հոս, որ Չինաստանի տրուած է, չինական մաքսատուն չկա՞յ։

«—Ո՛չ, չինական մաքսատուն չկայ։ Ռուսական մաքսատուն մը կայ Մանչուրիայէն եկող գացողներուն համար, բայց, հոս, երկաթուղիին համար Ռուսիոյ մենաշնորհ եղած հողերուն վրայ, Չինաստան գործ մը չունի։ Չինական մաքսատուն չկայ։

«Ուղեւորները կ'իջնան ոտքերնին քիչ մը կաղղուրելու համար, բայց ան.., մինչպէս ետ կը դառնան նորէն երկու օր առաջուան թուական կրող թերթերով։ Բայց վերջապէս, որովհետեւ Վլատիվոսթոքէն և Բորթ Արթուրէն կուգան, կարելի է մանր մունր նոր լուրեր գտնել։

«Նովի Քրայ, կամ Նոր Երկիր, պաշտօնապէս խմբագրուած Բորթ Արթուրի մէջ Արտեմիեւ գնդապետին կողմէ, և Վլատիվոսթոք հրատարակուած Ծայրագոյն Արեւելքը, իրարու համակարծիք են։ Նոր բան մը չկայ մէջերնին մեր գիտցած լուրերը ամէնքն ալ։ Աւելի աղէկ։ Պիտի տեսնէք թէ ժամանակ պիտի ունենամ մանրակրկիտ խուզարկութիւն մը ընելու բովանդակ Մանչուրիոյ, Ճափոնի և Քորէայի մէջ, թնդանօթին առաջին հարուածը չորբուած, եթէ երբեք արձակուի սակայն (*)․․․։

«Մինչեւ հիմա Բեթերսպուրկի ժամացոյցով քալած էինք։ Մանչուրիոյ մէջ Խարպինի ժամացոյցով պիտի քալենք։ Ճաշարան-վակոնին սպասաւորը մեր շարժուն ճաշարանին կեդրոնական սեղանին վրայ կ'ելնէ, ձեռքը կախուած ժամացոյցին կը տանի, և բթամատի հարուածով մը մեր կեանքէն կ'եղծանէ, կ'առնէ, կը ջնջէ վեց ժամ և 15 վայրկեան։ Ամէնապէս ժամը իրիկուան 9.25ն է։ Այս միջոցիս Բարիզի մէջ կը ճաշեն․․․։ Մեր պոլիսեցիներուն հետ 8 ժամուան և հինգ վայրկեանի տարբերութիւն ունինք հիմա։

«Մեկ ժամ դադարէ վերջ կառախումբը նորէն ճամբայ ելաւ։

(*) Մ. Բիէռ Ժիֆառի այս դուշակութիւնը չկատարուեցաւ, որովհետեւ երկաթուղիին մէջ գրուած այս տողերէն 4—5 օր վերջն էր որ առաջին յարձակումը եղաւ Բորթ Արթուրի դէմ։

Ծ. ԽՄԲ.

«—Հիմա ռուս զինուորներ պիտի տեսնենք, ըսի ինքնիրենս։ Եւ անմիջապէս կայարանէն դուրս ելնելուս պէս, յայտնի կ'երեւի թէ սուինաւորներ պիտի տեսնէինք, այն 30,000 ռազմական զինուորները կամ օգնականները, որոնք առաջիններուն վրայ կամաց կամաց աւելցան։

«Մէկ քիլոմէթր, երկու քիլոմէթր, տասը, քսան քիլոմէթր․․․ ոչ ոք։ Նստայ անկողին-վակոնին դուրսի սրահին մէջ, և աչքիս չորս բացած կը ջանամ նշմարել ընդլուսնեայ դաշտանկարին մէջ ուղեպահ ռուս զինուորները։ Կը պատրաստուիմ Փեքոսի ճառագայթներուն տակ զէնքերուն շողիւնը տեսնել։

«Ժամը 11ն էր, դեռ հոն էի, և չէի յաջողած տեսնել ո՛չ մէկ ռուս զինուոր, ոչ մէկ Չինացի, ոչ մէկ կենդանի ո և է էակ։

«Ահ, ա՛յդ դաշտանկարը։ Սա՛ Մանչուրիան։ Շատ պարզ է նկարագիրը զայն։ Բան մը չկայ։ Աչքիդ հեռաւոր տեսութեանը չափ, աջ ու ձախ կողմ, տափակութիւն, մենութիւն, ամայութիւն, անէութիւն։ Ոչ մէկ ծառ, ոչ մէկ ճրագ, ո՛չ մէկ բնակարան։ Ամայութեան Երկիրը իր բովանդակ մերկութեամբ, թոհ ու բոհ, աշխարհի ծայրը, վերջապէս բան մը չի տեսնուիր, ոչինչ, ոչինչ․․․։

«Եւ ամբողջ գիշերը կառախումբը թաւալեցաւ այդ ոչնչութեան մէջ։ Եւ այս առաւօտ, տասներկու ժամուան մէջ չորս հարիւր քիլոմէթր կտրելէ վերջ, — ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ Չինական Արեւելեան երկաթուղին Սիպերիականէն աւելի արագ կ'երթայ, — դարձեալ նոյն բանն է. աւերակ դաշտ մը, առանց ո և է ծառի, առանց Չինացիի, առանց ռուս զինուորի։ Արեւը լոյսի հեղեղներ կը թափէ անոր վրայ։ Ճշմարտութիւնը ա՛յն է թէ ուղեպահ Ռուսք, հասուածներու և կիսահասուածներու բաժնուած, պահուըտած են փոքրիկ պահականոցներու մէջ, ամէն մէկ հինգ քիլոմէթր տեղ, և գիշերը չէ կարելի որ զրոյէն 30 աստիճան վար ցուրտին ժամանակ պահակը իր սուինը ներկայացնէ ճամբուն վրայ։ Մարդ խոկուն փայտ կը կտրի։ Այս է պատճառը որ կրցայ դէպի Խարպին չորս հարիւր քիլոմէթրի առաջին հանգոյց մը ընել և բաւական պիտի ընեմ դեռ առանց ռուս զինուոր մը տեսնելու։

«Գալով Թունկուզներուն, կամ Զունկուզներուն, կամ Խունկուզներուն (որոնց բուն նշանակութիւնն է Կարմիր-Մօրուք, տեղական բարբառով), այս անհիւրընկալ երկրին Բրումիրներն են անոնք, զանոնք ալ դեռ տեսած չենք, բայց աղէկ է որ չենք տեսած, որովհետեւ ամէնքն ալ գող աւազակ մարդիկ են։ Իրենց առջեւ արգիլուած է երկաթուղիին գօտին, աջ ու ձախ։ Բրումիրներն ալ Սիպերիոյ Թունկուզներն են։

«Եւ կառախումբը կը շարունակէ թաւալիլ տխրութեան և ամլութեան այս կալուածներուն մէջ, ձիւնին մէջ, միշտ ձիւնին մէջ։

«Սիպերիայի ձիւնէն աւելի չէ Մանչուրիոյ ձիւնը։

«Անապատը այլ եւս նոյն, այսինքն սիպերիական միակերպութեամբ սպիտակ չէ, այլ դեղին, աղտոտ դեղին մը, անմշակ հողի գոյն։

«Ինչ զարմանալի երկիր։ Ոչինչ, լքուած երկիր մըն է, ինչ որ ալ ըսեն աշխարհացոյց քարտէսները։ Եւ Ռուսիա իր երկաթուղիով բեղնաւորելով զայն, ճշմարիտ տէրը հանդիսացած է անոր ամէն տարակոյսէ վեր։ Ինէնուն տարուան վարձակալութիւնը բնաւ պիտի չվերջանայ, սսիկա աչքի զարնող իրողութիւն մըն է։

«Երէկ, որ Սիպերիոյ մեր ճամբորդութեան վերջին օրն էր, արդէն ունեցած էինք անապատին մելամաղձոտ զգացումը։ Արդարեւ գիշերը անցած էր Անդրպայքալեան ծծմապախի դաշտանկարներուն վրայ, և եթէ արեւը թախանձանօք կ'արթնցնէր մեզ մեր խուցերուն մէջ, պատճառն ա՛յն է թէ մեզի պիտի ցուցնէ որ վերջին ծայր միօրինակ գրուագ մը կը լուսաւորէր, երեք հարիւր քիլոմէթր անդին ա՛լ, ուր հիմա ա՛լ մեր ետեւը թողուցինք։

«Աջ ու ձախ, ժամերով ու ժամերով, նիհար ու վտիտ խարտաւորդութիւններ՝ ձիւնով ծածկուած, որոնց մէջ կը թուէր թէ կը ճարակէին վայրի ձիերու երամակներ, զոր կը դարմանեն Պուրիաթները, որոնց ծննդավայրն է այս երկիրը։ Այս քարուտները իրենց շատ աղէկ կը յարմարին, իրենցն են, բայց որովհետեւ Պուրիաթները աշխատասէր են, կամաւ կը պանդխտանան, և կ'երթան իրենց ապրուստը ճարել Սիպերիոյ մէջ, մինչեւ Իրքուցք։

«Կասկածոտ աչքով մը երկաթեայ ճամբուն և լոքոմոթիֆներուն նայելէ վերջ, Թրանսպայքալեան Պուրիաթները շատ մը ուրիշ եւրոպացի կամ ասիացի գաղթականներու պէս կ'ընեն։ Գերպաննին քանի մը կոպէկ ունենալնուն պէս, անդրսիպերիական երկաթուղին կը նստին և կ'երթան իրենց աշխատութիւնը վարձու տալ Չիթայի մէջ կամ այլուր։

«Չիթա Անդրպայքալեան երկրին վարչական կեդրոնն է, և 18000 բնակիչ ունի։

«Վերջապէս քանի մը ժամէն պիտի չփութէի ցամաքին հետ։ Պիտի դադրէի թաւալելէ ցամաքին և օդին մէջնեւ։ Տասներկու օր և տասներեք գիշեր պէտք է Մոսկուայէն Խարպին գալու համար առանց կառախումբ փոխելու. ճամբորդութիւն մըն է ասիկա, այնպէս չէ՞։

«Անխափանելի պարագան սա՛ է որ կայարաններու միջոցաւ կարելի չէ ռուսերէն չխմբագրուած հեռագիր ո՛չ ղրկել ո՛չ ընդունիլ։ Ուստի արտաքին աշխարհէն մարդ ինքզինքը բաժնուած կը գտնէ, եթէ Ռուսերէն չգիտէր, կարծես Խաղաղական Ովկիանոսին մէջէն կ'անցնինք։

«Ռուս կառավարութիւնը պիտի բարեփոխէ իր առջի ծրագիրը, և իր շահուն համար պիտի ընդունի ֆրանսերէն, անգլիերէն, գերմաներէն գրուած հեռագիրներ, գոնէ Սամարա, Օմսք, Քրասնոեարծք, Թայկա, Իրքուցք, Միսօվայա կայարաններուն մէջ։ Եթէ ոչ, շատ ճամբորդներ պիտի հրաժարին Արեւելքի այս նոր ճամբէն, ա՛յն միակ պատճառաւ որ պիտի արգիլուէր իրեն երկու շաբաթ ո և է հաղորդակցութիւն արտաքին աշխարհին հետ։

«Կը համարձակիմ այս խոնարհ կարծիքս յայտնել ճամբաներու և հաղորդակցութեանց նախարարին։

«ԲԻԷՌ ԺԻՖԱՌ»

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՔ ԾՈՎԱՅԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ

Երեսփ. Ժողովին ծովային յանձնաժողովը փափաք յայտնեց լսել ծովային նախարար Մ. Քամիլ Բէլթանին յայտարարութիւնները ի մասին Ֆրանսայի նաւատորմին արդի կացութեան։ Զանազան տեղերէ փափաք յայտնուած ըլլալով թէ Ծ. Արեւելեան քաղաքականութեան այս միջոցին պէտք է որ ֆրանսական նաւատորմին պետը փորձ և մասնագէտ ծովակալ մը ըլլայ, յանձնաժողովը իր տեղեկագիրը պատրաստելէ առաջ հարկ տեսաւ լսել Մ. Քամիլ Բէլթանի բացատրութիւնները։

Ծովային նախարարը յայտարարեց նախ և առաջ թէ իրեն դէմ եղած անձնական յարձակումները չեն վրդովեր զինքը, մանաւանդ որ առիթ մը կ'ըլլան անոնք իրողութեանց ճշմարտութիւնը պարզել ֆրանսական ազգին առջեւ իր նաւատորմին իրական կացութեան վրայ։ Քննադատած են զինքը թէ դադրեցուցած է 1901ի նաւային ծրագրին գործադրութիւնը, ծրագիր մը որուն քուէարկուած ատեն ծովային նախարարն էր Մ. Լանէսան։ Երեսփոխան մը նոյն իսկ թերթի մը մէջ գրեց այդ ծրագրին նախատեսած խոշոր մարտանաւերէն և ո՛չ մին տակաւին աւարտած չէ, մինչդեռ Գերմանիա, ժամանակի նո՛յն շրջանին մէջ, այսինքն 1901էն մինչեւ հիմա, 31 զրահաւոր և 10 յածանաւ շինած է։

Մ. Բէլթան ըսաւ թէ Գերմանիա չէ ունեցած ակնարկուած 31 զրահաւորները և 10 յածանաւերը, և անցեալ տարի Նոյ.ին 1901ի գերմանական ծրագրին նախատեսած խոշոր մարտանաւերէն և ո՛չ մին աւարտած չէր։ Յարեց թէ նոյն թուականին քուէարկուած ֆրանսական նաւային ծրագրին մէջ կը նախատեսուէր թէ առաջին զրահաւորները 1905ին միայն կրնան պատրաստ ըլլալ։ Հետեւաբար այս առաջին կէտին վրայ պատասխանատուութիւնը իրեն չի վերաբերիր։

Նախարարը գիտող հաստատեց թէ Ֆրանսական Նաւատորմը ներկայ ժամուս շատ լաւ կացութեան մը մէջ կը գտնուի։ Վերջերս անոր վրայ աւելցան իբրեւ թանկագին ույժ մը զրահապատ յածանաւեր որոնց շինութիւնը սկսած էր այն առաջարկութեան համեմատ, զոր Մ. Բէլթան ըրաւ երբ տակաւին պարզ երեսփոխան էր։ Ձեռքէն եկած ամէն ջանքերը ըրաւ իբրեւ նախարար որպէս զի կարելի եղածին չափ շուտ ծովային նախարարութեան տրամադրութեան տակ դրուին այդ զրահապատ յածանաւերը, և կանխատեսուած միջոցներէն շատ աւելի կարճ ժամանակի մը մէջ շինութիւնները աւարտեցան, և կրնայ այս կէտը ապացոյցներով հաստատել Ծովային Յանձնաժողովին առջեւ։ Մինչեւ հիմա, ըսաւ, ֆրանսական ո և է նորաշէն մարտանաւ գործօն ծառայութեան չէր յատկացուեր մինչեւ որ տարիներով փորձ չկատարէ։ Մ. Բէլթան այս գրութիւնը բարեփոխելով հրամայեր է որ փորձերը մէկ ամիսէն աւելի չտեւեն, ինչպէս կ'ըլլայ Անգլիոյ մէջ, և ո և է նորաշէն մարտանաւ իսկոյն գործօն նաւատորմին ցանկին մէջ մտնէ։ Նախարարը այս բացատրութիւնները ամբողջացուց ըսելով թէ այսօրուընէ իսկ ծովային նախարարութիւնը իր տրամադրութեան տակ ունի ամէնէն նոր դրութեամբ շինուած հինգ զրահապատ յածանաւեր։ Քանի մը շաբաթէն ալ կը յուսայ ունենալ նոյն դրութեամբ հինգ մարտանաւ ալ։ Իսկ տարւոյն վերջ, հատ մըն ալ նոյն տեսակէն, ինչպէս նաեւ 1901ի ծրագրին առաջին զրահաւորը, Կամպեթթա։

Մ. Քամիլ Բէլթան կ'անցնի փոքր մարտանաւերուն խնդրոյն։ Ցայտաբարեց թէ Ֆրանսա առանցմէ շատ աւելի մեծ թիւի մը պէտք ունի, բայց դժբախտաբար տրամադրելի վարկեր յատկացուեր են խոշոր մարտանաւերու շինութեան։ Թէեւ հաստատեց թէ շինութեան վրայ եղող բոլոր թորփիլահալածները հիմա աւարտած են։

Ընդծովեաներն ալ իր ամենօրեայ հոգածութեան առարկայ եղած են։ Ապըսպրած է ամէնէն աւելի մեծ տիպարով վեց նոր ընդծովեայ մարտանաւ, և համոզուած է թէ Ֆրանսայի ծովային նախարարութիւնը շատ կարեւոր ճիգ մը ըրած է ծովային պատերազմներու այս նոր և անհրաժեշտ գործիքին համար։ Դիտել տուաւ թէ նոր ապսպրուած ընդծովեաներէն մին թոնոյի տարողութեամբ արդի ընդծովեաներուն չորսին կամ հինգին համարժէք է։ Մ. Բէլթան այս գրութեան հետեւեցաւ յարգելով Ֆրանսացի ծովակալներուն կարծիքը այս մասին, որով ո՛չ թէ միայն պաշտպանողական այլ նաեւ յարձակողական ընդծովեաներ կը պահանջուին։

Նաւատորմին յեներաններու խնդրոյն գալով, յիշեցուց թէ Երեսփ. Ժողովին մէջ իր իսկ առաջարկութեամբն էր որ կարեւոր վարկեր քուէարկուեցան ֆրանսական ռազմագիտական նաւահանգիստներուն պաշտպանութեան համար։ Երկու տարուան մէջ 16 միլիոն ֆր. ծախք եղած է Պիզէրթի նաւահանգստին ամրութեան համար, մինչդեռ սակէյ առաջ հազիւ 5-6 միլիոն ծախք կ'ըլլար տարին։ Քորսիքայի և Հիւսիսային Ափրիկէի համար փոխանակ 350,000 ֆր.ի 1904ին յատկացուած է մէկ միլիոնէ աւելի վարկ։ Գաղթականութեանց ծովային նաւահանգիստներուն համար 4 միլիոն 700,000 ֆր., փոխանակ տասաջուան 2 միլիոնին։

Ի վերջոյ ծովային նախարարը խօսեցաւ Ծ. Արեւելքի ֆրանսական նաւախումբին կացութեան վրայ։ Ըսաւ թէ անկարելի է որ Ֆրանսա այն կողմը ունենայ մեծ զրահաւորներէ բաղկացեալ ամբողջ նաւախումբ մը, ինչպէս ունին Ճափոն, Միացեալ Նահանգները և Անգլիա։ Բայց Ֆրանսա ունի հոն սըրընթաց յածանաւերու տորմիղ մը, և երեք զրահապատ յածանաւեր ամենանոր դրութեամբ շինուած։ Ֆրանսա չի կրնար պակսեցնել իր նաւատորմը եւրոպական իր ջուրերէն։ Այսու հանդերձ ներկայ պարագաները ի նկատ առնելով որոշուած է թորփիլահալածներու տորմիղ մը ղրկել Ծ. Արեւելք։ Առանցմէ չորսը ճամբայ ելած են, ուրիշներ ալ անոնց ետեւէն պիտի երթան։

Բիէկօ Սուարէզի առջեւ Ֆրանսա ունի երկու թորփիլանաւ, սակէյ զատ նախարարը հոն ղրկած է շարժական աւազան մը նորոգութիւններու համար, մինչեւ որ աւարտի անշարժ աւազանին շինութիւնը։

Հնդկաչինի և Սայկօնի համար, Մ. Բէլթան կը կարծէ թէ անիրաւ քննադատութիւններ կ'ըլլան իրեն դէմ։ Անոնց պաշտպանուած ըլլալու հարկին վրայ ա՛յնքան համոզուած է որ անցեալ տարի Դեկտ.ին Ծերակոյտին առջեւ, Ծովային նախարարութեան ելմտացոյցին քննութեան պահուն, պնդեց այն վարկերուն վրայ զորոնք ջնջած էր Ելմտական յանձնաժողովը։ Նախարարը յարեց թէ Հնդկա-Չինու ֆրանսական գաղթավայրին շարժուն, այսինքն մարտնաւերու միջոցաւ պաշտպանութիւնը խիստ զօրացած է։ Ձեռք առնուած միջոցները բաւական են ծանր պարագաներու մէջ գրեթէ անկարելի ընել թշնամի զօրքերուն ցամաք ելլելու ո և է փորձը։

Նախարարը յետոյ քանի մը շատ հետաքրքրաշարժ բացատրութիւններ տուաւ Մանշի եզերքին ֆրանսական նաւահանգիստներուն մէջ տրամադրելի ընդծովեաներուն բաշխումին վրայ։ Բայց երկար չխօսեցաւ, յայտարարելով թէ ամէն մարդ կրնայ հասկնալ իր զգուշաւորութեան պատճառը, այսինքն Անգլիոյ դիւրազգացութիւնը չգրգռելու և մասնագիտական յաւելուածներով ի դերեւ չհանելու համար եղած կարգադրութիւններուն արժէքը։

Այս երկար յայտարարութիւնները վերջացնելով, որոնք ժամ ու կէս տեւեցին, նախարարը քանի մը բացատրութիւններ ալ հանքածուխի և պարէնաւորման խնդիրներուն վրայ տուաւ, յայտարարելով թէ ամէն միջոց ձեռք առնուած է ի դէպ ո և է պատահականութեան հանքածուխի նեղութիւն չկրելու համար։

Յանձնաժողովը հետեւեալը արձանագրեց իր խորհրդակցութեանց տետրին մէջ.—

«Նախարարին պատասխանները, կտրուկ և ճշգրիտ, թուանշաններու եւ իրողութիւններու վրայ հաստատուած, շատ նպաստաւոր տպաւորութիւն մը ըրին յանձնաժողովին անդամներուն վրայ։»

ԲՈՐԹ ԱՐԹՈՒՐԻ ՎԷՃԵՐ

Բեթերսպուրկէն եկած վերջին հեռագիրը ա՛ն է որ, հակառակ Թօքիոյէ եկած լուրերուն թէ Ճափոնցիք յաջողած ըլլան իրենց նպատակին մէջ՝ նաւահանգիստը փակելու, և հակառակ նոյն իսկ Լոնտոնի Ճափոնական դեսպանին քաղուած պաշտօնական հեռագրին, որ Բորթ Արթուրի ծակին գոցուիլը կը հաստատէր, Ծ. Արեւելքէն Ռուսիոյ Ծովային Պաշտօնարանը քաղուած հեռագիրները կը հաստատեն Ճափոնական ծրագրին անյաջողութիւնը։ Կ'ըսեն որ, եթէ իրօք Ճափոնական շոգենաւերը ճիշդ ծակին բերանը, ուղղուած տեղը ընկղմած ըլլային, ուրեմն ինչպէս ռուսական Ասքոլդ, Պոյեան և Նովիք յածանաւերը կրցան հալածել Ճափոնական թորփիլանաւերը։ Բեթերսպուրկէ այս տեղեկութիւնները հաղորդող հեռագիրը կ'ըսէ որ, թէեւ Ճափոնցիք ասոր ալ կը պատասխանեն թէ խոշոր զրահաւորներուն համար այսուհետեւ անկարելի պիտի ըլլայ Բորթ Արթուրի նաւահանգիստէն դուրս ելնելը, բայց մօտաւոր ապագան պիտի հաստատէ թէ Ճափոնցիք իրենց ակնկալութեան մէջ որքան յուսախաբ պիտի ըլլան։ Լոնտոնի Ճափոնական դեսպանը նոր յայտարարութեամբ մը կը հաստատէ ծակին գոցուած ըլլալը։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Ֆրանսայի ծովային գործոց նախորդ նախարար Մ. Լանէսան, Ռուսիոյ և Անգլիոյ յարաբերութիւններուն վրայ խօսելով հետեւեալը կ'ըսէ.—

«Միակ կէտը, ուրկէց կրնայ Հնդկաստան մտնել հիւսիսային կողմէն եկող ռուսական բանակ մը, Բէշավուրն է։ Բայց ես աչքովս տեսած եմ թէ Մեծն Բրիտանիա ո՛րքան աներելի քանակութեամբ ռազմամթերք, թնդանօթ և ամէն տեսակ զէնք համախմբած է հոն, ի նախատեսութիւն ռուսական յարձակման մը։ Աչքովս տեսած եմ այն զօրքերը, զորս Անգլիա միայն կերպով կը պահէ հոն, և շինուած խոշոր զօրանոցները, որոնք շատ շուտով կրնան լեցուիլ զինուորներով, զորս երկաթուղին ամէն կողմերէն կրնայ առաջին առթիւ հոն թափել։ Երբ 1898ին, Ֆաշոտայի Տագնապին ժամանակ, մեր Ֆրանսացի յօդուածագիրներէն ոմանք կը խօսէին ռուս զօրաց դէպ ի Հնդկաստան հնարաւոր արշաւանքի մը վրայ, կը զարմանայի թէ ո՛րչափ տգէտ են բուն կացութեան, և ո՛րքան կը շահագործեն հանրային դիւրահաւանութիւնը»։

ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ

Վիեննայի իտալական նորընտիր դեսպան Ավարնա Դուքսը անցեալ օր իր յանձնարարագրերը մատոյց Ֆրանց Եոզեֆ կայսեր մասնաւոր ունկնդրութեան առթիւ։ Երկու Տէրութեանց միջեւ անհամաձայնութեան վերջին զրոյցները բոլորովին չինծու են։ Իտալական դեսպանը կայսեր ուղղեալ ճառին մէջ յայտարարեց թէ Իտալիոյ Թագաւորէն և կառավարութենէն պաշտօն ստանձնած է աւելի մտերմացնել երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները։ Կայսրը պատասխանելով վստահեցուց դեսպանը թէ իր ամէնէն եռանդուն բաղձանքն է Չինակից Թագաւորութեան, և իր բարեկամ Իտալիոյ Թագաւորին և անոր գերդաստանին բարօրութիւնը։

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՔ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Վիլհէլմ կայսր հետեւեալ հեռագիրը ղրկեց Շանթունկի երկաթուղւոյ նախագահ Տր. Ֆիշըրի.—

«Առաջին հատախումբին Ցինանֆու ժամանումին լուրը մեծ խնդութիւն պատճառեց ինծի։ Կը շնորհաւորեմ երկաթուղիին վարչութիւնը այն յաջողութեան վրայ՝ զոր ձեռներէցութեան գերմանական ոգին կատարեց Ծ. Արեւելքի մէջ, և կը յուսամ թէ Չինաստանի մէջ ձեր անխոնջ ջանքերը պիտի վարձատրուին նորօրինակ ապագայ յաջողութիւններով։ «ՎԻԼՀԷԼՄ»

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

2 Մարտ 1904

Ֆրանս. 3% Français)	94 97
Րէժի (Tab. Turcs)	336 —
Օսմ. Միացեալ (R. Nv. Unif.)	77 90
Երկաթուղի (Lots Turcs)	112 —
Պանք Օթթ. (Banque Ott.)	540 —
Թրանսվալ (Transvaal)	86 —

Կարդալ Դ. Երես «Իւնիօն» Ապահովագրական Ընկերութեան ազդը

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՃԱՊՈՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՊԵՏԵՐՍԲՈՒՐԿ, 1 Մարտ. — Ռուս հեռագրական գործակալութեան թղթակիցը Լիաօ-Եանկէ այսօրուան թուով կը հեռագրէ թէ, Ճաբոնցիներուն զինուորական գործողութեանց մէջ դադար մը կը տեսնուի։

—Ճաբոնցիք Իչիօ-Եան քաղաքը (Բորթ Արթուրի ետին, Եալուի եզերքը) գրաւած ըլլալով, կ'ամրացնեն զայն։ Ռուսական զօրքերու ջոկատ մը կը գտնուի Իչիօ-Եանի շրջականները։ Չինացիք Լիաու Հոյի ափերուն վրայ իրենց զօրքերը կը շատցնեն։

ԻՐՔՈՒՑՔ. — Այս առտու Պայքալ լճին սառոյցին վրայէն անցաւ առաջին կառախումբը, ի ներկայութեան հաղորդակցութեանց Նախարար իշխան Խիլքովի։

ԲԱՐԻԶ. — Սէուլէ Հավասի հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ, ճաբոնական զօրքերը, մանաւանդ սառնամանիքին պատճառաւ, շատ դժուարութիւն կը կրեն իրենց պարենաւորման համար։ Ժանտատենդի (թիֆօ) բազմաթիւ դէպքեր կը պատահին զօրքերուն մէջ։ Ճաբոնները պատրաստութիւն կատարեցին հետեւակազօրաց գունդ մը ցամաք հանելու Բինկ-Եանկի (Եալուի բերանը) մօտ նաւահանգիստ մը։ Թօքիօյէ Հավասի հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Կայս. պահակազօրաց գունդերը և ընդհ. սպայակոյտը շոգենաւ նստան, Քորէայի արեւմտեան եզերքը ցամաք ելլելու համար։

ՊՈՒՔՐԷՇ. — Ռումէն հեռագրական գործակալութիւնը կ'ըսէ. — «Պահպանողական թերթերը կը շարունակեն զրոյցներ տարածել ռումէն բանակին զէնքի կոչուելուն նկատմամբ։ Այս զրոյցները սուտ են։ Խնդիրը պարզապէս տարեկան զինուորագրութեան վրայ է, որ Փետր.ի մէջ կը կատարուի, ինչպէս նաեւ ռազմամթերքներու, արձակուրդներու եւայլն կարգադրման մը վրայ։»

ԼՈՆՏՈՆ. — «Տէյլի Թէլէկրաֆ» կը ծանուցանէ թէ Բշ. առտու ճաբոնական նաւատորմը վերստին ռմբակոծեր է Բորթ Արթուրը, ռուսական երկու յածանաւերու վնասեր և մէկ թորփիլանաւ ընկղմեր է։

ԲԱՐԻԶ. — Ոչ ռուս հեռագրական գործակալութիւնը ոչ ալ ուրիշ գործակալութիւն մը չեն հաստատեր Բորթ Արթուրի նոր ռմբակոծումը, որ վնասեր է եղեր ռուսական երկու յածանաւերու։ Միայն քանի մը հեռագիրներ կ'ըսեն թէ փոթորիկը կը շարունակէ անդամալուծել Ճաբոնցիներուն գործողութիւնները։

ԼՈՆՏՈՆ. — Հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ, Ճաբոնցիք գրաւեցին Իչիօ-Եան քաղաքը, Եալու գետին եզերքը։

—Շանկայէ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ, Չինաստան կը շարունակէ զինուորական պատրաստութիւններ կատարել, որոնք մտահոգութիւն կը պատճառեն։

ՊԵՏԵՐՍԲՈՒՐԿ. — Ռուս Կառավարութիւնը որոշեց որ ոչ մէկ զինուորական թղթակից ընդունուի պատերազմի գործողութեանց հետեւելու, մինչեւ որ արտաքին գործոց նախարարէն արտօնութիւն չունենայ։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ԲԱՐԵՍՐՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մեր երէկուան թուով բարեգործութեան հրաւէր մը ուղղած էինք՝ վեցամսեայ նպաստ մը խնդրելով դեղագործական ուսանողի մը համար, որ վերջին տարին մէջ կը գտնուէր և չէր կրնար դեղարանի մը մէջ աշխատելով, ապրուստը ապահովել ու միեւնոյն ատեն դասերուն աշխատիլ։

Երէկ առտու, հազիւ Մանզումէի հրատարակուելէն քանի մը ժամ վերջ, խմբագրատունէս ներս մտաւ երիտասարդ մը, որ բացատրութիւններ ուզելով ակնարկուած ուսանողին կացութեանը վրայ, խոստացաւ ինք վճարել պահանջուած գումարը ամսէ ամիս։

Մեր ընթերցողները, անշուշտ մեծահարուստ կալուածատէր մը. կամ հազարներու տոկոսովը ապրող հասարակ մը պիտի երեւակայէ այս մեծսիրտ կրող երիտասարդը, որ այսչափ շուտ կը հասնի ուրիշի մը օգնութեան։ Եւ սակայն, անիկա ո՛չ ոսկիներու դէզին վրայ հանգչող մը և ո՛չ ալ արժեթուղթերու կտրոնները գանձող մըն է. ընդհակառակը, վաճառատան մը համեստ մէկ պաշտօնեան, որ իր վաստակին, զուարճութեան ու հաճոյքի ծախսելիք դրամները կը յատկացնէ բարեսիրական այս նպատակին, նկատելով որ իր մէկ քանի ամիս կրելիք զրկանքներու փոխարէն, իրեն հասակակից երիտասարդ մը պիտի կրնայ ուսումը կատարելագործել, վկայականը ստանալ և անձին ու երկրին օգտակար ըլլալու ասպարէզ մը ունենալ իր առջին։

Երկրպագելի՛ զգացում, մե՛ծ սիրտ, որ կուգայ դրականապէս հաստատել թէ մինա՛կ ունեւորներու չէ՛ տրուած իրենց դրամին յաւելուածովը բարիք գործել, այլ՝ ժողովուրդին ամէն դասակարգն ալ, կրնայ իր կարողութեան չափով՝ օգտակար ըլլալ։

Մանզումէ վեհանձն կ'զգայ զինքը, իր ընթերցողներուն մէջ այս կարգի բարի սիրտ կրող անձնաւորութիւններ ունենալուն համար, և նպաստընկալին կողմէ իր ջերմ շնորհակալութիւնները կը յայտնէ ազնիւ բարերարին և դեղագործական Պր. ուսանողէն կը խնդրէ խմբագրատունս այցելել և ընդունիլ բարերարին վճարած առաջին ամսաթոշակը։

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԸ երէկ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Տիգրան էֆ. Եուսուֆեանի։ Ժողովը խորհրդակցելով դարձեալ Երուսաղէմի խնդրոյն վրայ, վերջնականապէս սահմանեց պատուիրակութեան պաշտօնին էական կէտերը և պատուիրակներու ընտրութիւնը թողուց յառաջիկայ նիստին։

Ժողովը զբաղեցաւ նաեւ յարաբերական խնդիրներով։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը մայրաքաղաքիս Դպրաց Դասերուն յատուկ կանոնագիր մը պատրաստած էր 71 յօդուածներով։ Այս անգամ այդ կանոնագրէն 500 օրինակ տպագրելու համար յանձնուեցաւ ծանօթ տպարանապետի մը, որոնք վերջէն պիտի ղրկուին մայրաքաղաքիս բոլոր Դպրաց Դասերուն։

ԿՐԷՏԷԻ մէջ Յնվր. 11ին քուէարկութիւն կատարուելով տեղւոյն եկեղեցիին Հոգաբարձութեան անդամ ընտրուած են Յակոբ Մինասեան, Միհրան Տէօքմէճեան և Պաղտասար Կարապետեան էֆէնտիները։

Տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Տ. Աւետիս քհնյ. Պատրիարքարանէ հաստատութեան կոնդակը խնդրած է։

ԿԻՄԱՆԱՆՔ ԹԷ Մեծ Պահոց առթիւ Գեր. Տ. Մուշեղ Ծ. վրդ. քարոզիչ Մաքրիգիւղի, պիտի քարոզէ

Մաքրիգիւղի Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ

ԿԻՐԱԿԻ երեկոյները, ժամը 10ին,

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ առաւօտները, ժամը 4ին։

Մայր Եկեղեցիին մէջ՝ Ս. Պատրիարք Հօր մասնաւոր հրամանով

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ առաւօտները՝ կանանց համար։

Բերայի Ս. Յարութիւն եկեղեցիին մէջ, Պատ. Թաղ. Խորհրդոյ մասնաւոր խնդրանօք և Պատրիարքական պաշտօնագրով,

ՈՒՐԲԱԹ առաւօտները, ժամը 4ին, պիտի խօսի երկու շարք քարոզներու։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Տէր,

Հանգուցեալ Զաքար աղա Գրիգորեանի յուղարկաւորութեան առթիւ երկտող մը գրուած էր թերթիդ մէջ, շնորհակալ ենք Նաւըը Գաբուի Թաղ. Խորհուրդին զգացումներէն որ ուզեց պատուել իրենց եկեղեցիին ծառայող անձնաւորութեան մը յիշատակը։ Արդարեւ աւելի վայելուչ էր որ հանգուցեալին յուղարկաւորութիւնը նոյն եկեղեցիին մէջ կատարուէր, բայց նկատողութեան առնելով մէկ կողմէն Նաւըը Գաբուի եկեղեցիին պզտիկութիւնը, որ անյարմար էր մեծահանդէս արարողութեան մը և միւս կողմէն Պոլսէն սպասուող բազմաթիւ յուղարկաւորներու դիւրութիւնը, որոշեցինք, հանգուցեալին պատկանած եկեղեցիին նուէր մը ընելով յուղարկաւորութիւնն ալ Ս. Գէորգ եկեղեցին կատարել, ուր կրցան 500 հոգիի մօտ յուղարկաւորներ առանց նեղուելու պարփակուիլ։ Ու արդէն այս մասին վարչական որոշումը կատարելապէս հանգուցեալին տիրոջ կամքին կը ձգէ, իրեն հաճոյ եղած եկեղեցին փոխադրել ննջեցեալը, կամաւոր նուէր մը ընելով իր պատկանած եկեղեցիին։

Շնորհակալ ենք ամէն կողմէ արտայայտուած համակրական զգացումներուն և չենք ուզեր որ հանգուցեալին դագաղը վէճի առարկայ ըլլայ։ Մնաց որ Նաւըը Գաբուի եկեղեցիին համար ալ նուէր մը պիտի տանք, ինչպէս որոշած էինք արդէն։

ՍԻՄՕՆ ՋԻՎԻՆԿԻՐԵԱՆ

ԹԵՎՃԻՀԱԹ

Սէլանիկ վիլայէթի տախրիրնաէ Գաթէրին գազասը գայմագամլըղը Միխալըճճըգ գայմագամը Ճէլալ պէյէ.

Տրապիզոն վիլայէթի տախրիրնաէ Կիւրէլէ գազասը գայմագամլըղը Ճիտէ գազասը գայմագամը Աճմի էֆէնտիյէ.

Գասթէմունի վիլայէթի տախրիրնաէ Ճիտէ գազասը գայմագամլըղը Կիւրէլէ գայմագամը Մուսթաֆա Լութֆի էֆէնտիյէ թեվճիհ պույրուլմուշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ՊՈՒԼՂԱՐ հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ Վեհ. Սուլթանին և Ֆերտինանտ իշխանին միջեւ սիրալիր հեռագիրներ փոխանակուած են Գուրպան Պայրամի առթիւ։

⁂ Սօֆիայի իշխանական ապարանքին մէջ, նախընթաց օր գոհաբանական աղօթքներ կատարուեցան իշխանին ծննդեան տարեդարձին առթիւ։ Արարողութիւն մըն ալ կատարուեցաւ մայր եկեղեցիին մէջ, որուն ներկայ էին նախարարները, զօրավարները, օտար հիւպատոսները և այլք։ Քաղաքը դրօշազարդուած էր։ Ֆերտինանտ իշխանը 5000 ֆր. զրկեց կրթական նախարար Մ. Շիշմանովի, ամէնէն աղքատ ուսանողներուն դպրոցական տուրքին և անոնց հագուստ ու գիրք գնելու համար։ Իշխանը նոյնպէս 1000 ֆր. նուիրեց Սօֆիայի աղքատներուն։

Բեթերսպուրկէն կը հեռագրեն թէ արտաքին գործոց նախարար Լամստորֆ կոմս իր խորհրդականին հետ այցելած է Պուլկար գործակատարին և շնորհաւորութիւնները յայտնած է։ Շատ մը բարձրաստիճան պաշտօնատարներ ներկայ գտնուեր են Բեթերսպուրկի մէջ, իշխանին ծննդեան տարեդարձին առթիւ կատարուած գոհաբանական աղօթքներուն։

—Պոլսոյ Պուլկար գործակատար Մ. Նաչէվիչ և Պուլկարաց Էկզարքը շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղեցին իշխանին։

ՍԵՐՊԻՈՅ ԴԵՍՊԱՆԸ. — Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ դարձեալ տեղեկութիւն ուզել Սերպիոյ դեսպան Մ. Սիմիչի առողջութեան մասին, արարողապետ Իպրահիմ պէյի միջոցաւ։

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ. — Սպարապետութիւնը հրաման տուաւ փութացնել Մանասթըրի նահանգին զինուորական ճամբաներուն նորոգութիւնները։ Ասոնմէ զատ նոր ճամբաներ պիտի շինուին։ Ասոնց մէջ առաջին կարգի զինուորական կարեւորութիւն ունեցող Մանասթըր-Բէրլէբէ, Քէօփրիւլիւ-Բէրլէբէ, Քարիֆօլաք-Մանասթըր, Օխրի-Էլպասան, Շքոտրա-Աթիրկա, Տիպրէ-Մանասթըր, Դրչովա-Կօսթիվար, Սորովիչ-Գօզանա, Էլասոնիա-Մանասթր, Եանեա-Գօզանա և Քէրփէնիշ-Եանիա ճամբաները արդէն կը նորոգուին փութով։

Գ. զօրաբանակին կեդրոնին զինուորական շէնքերը, Կայս. Իրատէի մը համաձայն պիտի նորոգուին։

ԱՓՐՈԴԻՏԵԱՆ ԱԽՏԵՐԸ. — Քաղաքապետութիւնը որոշած էր ափրոդիտեան ախտերու յատուկ հիւանդանոց մը հաստատել Նիւքաէք Գալըրըմի կողմը։ Պետական Խորհուրդը, որ կը քննէր այդ առթիւ մատուցուած ծրագիրը, սկզբունքով ընդունեց այդ ձեռնարկը. միայն հարցուց թէ մատակարարութեան ծախքը ո՞րկէց պիտի հայթայթուի։ Քաղաքապետութիւնը պատասխանեց թէ իբր հասոյթի աղբիւր բան մը չէ խորհած։ Պետական Խորհուրդը նկատի պիտի առնէ այդ խնդիրը։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ որոշեց նախապէս Յունաց Պատրիարքարանին կարծիքը առնել, երբ յունական մասնաւոր վարժարանի մը համար արտօնութիւն խնդրուի։

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ. — Առաջիկայ երկուշաբթի տեղի պիտի ունենայ Նշանախօսութիւնը Քաղաքապետ Րըտվան փաշայի աղջկան, տեղակալ Ապտիւլապաքի պէյի հետ, որ որդին է զինուորական քննիչ բարձր յանձնաժողովին դէր-նախագահ զօր. Էտհէմ փաշայի։

ՀԻՃԱԶԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ քանի մը մասերը յանձնառուներու պիտի յանձնուի։ Այս առթիւ կը ծանուցուի թէ անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ Սուրիոյ կուսակալութեան կողմէ կատարուելիք նուազուրդին, կրնան դիմել նոյն երկաթուղիին բարձր յանձնաժողովին։

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ Վարչութեան յունվար ամսոյ հասոյթները անցած տարուանին բաղդատմամբ գոհացուցիչ են։ Հինգ հասոյթներէն գոյացած է 83,375 օսմ. ոսկի, 1903ին 71,390 օսմ. ոսկիին դէմ։

⁂ Յայտնի է թէ վերջին կարգադրութեան մը համաձայն բաժնետէրերու յատկացուած հասոյթներուն ամբողջութիւնը միայն անոնց չպատկանիր։ Կառավարութիւնը %ին 75ը գանձելու իրաւունք ունի այդ հասոյթներէն, հանելով անոր մէջէն միացեալ պարտքին ամօրթիսմանին և տոկոսին համար պէտք եղած գումարը։ Այսպէսով հասոյթներու զարգացումէ կը նպաստուին։ Այս տեսակէտով արդէն դրօշմատուրքի կանոնագիրը կը վերաքննուի, և նոր դրութիւնը առաւելութիւններ պիտի ունենայ արդի դրութեան վրայ։

ՃԱՊՈՆԱԿԱՆ Նիչի-Նիչի լրագրին թղթակիցը Մ. Թարօ Մատումօթօ Պոլիս հասաւ։

ԻԶՄԻՐԻ քաղաքապետութեան Խորհուրդը վերընտրուեցաւ։ Անդամներն են Էչրէֆ փաշա (նախագահ), Ապտիւրահման էֆ., Միլթիատի էֆ. Թասօբուլօ, Գանթարճըզատէ Ալի պէյ, Թագւոր էֆ. Սպարթալի և Թէվֆիգ պէյ։

—Իզմիրի Լա Րէֆօրմ ֆրանսերէն պարբերականը օրաթերթի վերածուած է։ Այդ թերթին հիմնադիրն էր հանգուցեալ Հայ գրագէտ մը Ստեփան Ոսկան։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԷՐՍԻՆԻ ՄԵԾ ՀՐԴԵՀԸ. — Երէկ արդէն ծանուցած էինք թէ մեծ հրդեհ մը ծագած էր Մէրսինի Բըլըրըլը թաղէն և այրած է նաեւ եւրոպական թաղը։ Վնասները մեծ են։ Սաստիկ հով մը կը փչէր, որով շուտով տարածուեցան բոցերը։ Գերմարդկային ճիգեր եղած են հրդեհը մարելու համար։ Հրդեհը Ատանա հեռագրուած ըլլալով, Կուսակալը իր պաշտօնատարներով խոյն աղէտին վայրը փութաց երկաթուղիով, որուն մէջ ջրհաններ ալ կը գտնուէին։ Վնասները մեծ են և բազմաթիւ վաճառատուններ և տուներ մոխիր դարձած են։ Ապահ. Ընկերութիւններն ալ մեծ վնասներու ենթարկուած են։ «Պալքան» 20,000 ֆր. կը վնասէ։

Վերջին պահուն եկած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ հրդեհը ծագում առած է Մավրօմաթիի մեծ խանէն։

—Նոյնպէս Հալէպէն առնուած մասնաւոր հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Այնթապի Արասթէ շուկային մէջ խանութէ մը հրդեհ ծագելով, 65 խանութ, 5 փուռ և 3 սրճարան այրած են։

«ՏՐՍԵՎԷ»ԻՆ ՆՈՐ ԴԷՊՔԸ. — Սամաթիայէն կը գրեն մեզի.—

Սամաթիոյ Ս. Գէորգ. թաղին բնակիչներէն բաւական տարիքոտ տիկին մը, իր ծունկերուն տկարութիւնը փոխանակ ծերութեանը վերագրելու, ինքզինքը տրսէվէ եղած է կարծելով կը սկսի տնական դեղեր ընել, իր խանգարուած առողջութիւնը գտնելու յոյսով։ Հետեւաբար անկլիա 3 տեսակ շաքար կ'առնէ և փոքրիկ ծրար մը ընելով երեք գիշեր բարձին տակը և ցորեկներն ալ ծոցը կը պահէ։ Անցեալ շաբաթ առտու երբ բաւական սաստիկ հարաւային հով մը կը փչէր, ծրարը առած, կանուխ արշալոյսին, առանց մէկու մը հետ խօսելու, տունէն ճամբայ կ'ելլայ և ծովեզերքը երթալով պարիսպին մէկ կամարի ձեւով քանդուած տեղէն (ուսկից ամառը կանանց ծովու բաղնիքը կ'երթուի) «առէք ձեր բերնին համը, տուէք իմ առողջութիւնս» ըսելով ծովը կը նետէ։ Եւ այլ եւս առողջանալուն վստահ, ուղղակի տուն կը վերադառնայ։ Սակայն քիչ մը վերջը ո՛րչափ մեծ կ'ըլլայ զարմանքը և միանգամայն ցաւը, երբ կը տեսնէ թէ փոխանակ շաքարին ծրարը ծովը տանիլ նետելու, իր խնայողութեամբ աւելցուցած քիչ մը դրամը, ոսկի ժամացոյցն ու շղթան, որ ուրիշ ծրարով մը նորէն ցորեկները ծոցը և գիշերները բարձին տակը կը պահէր, զանի տարած և ծովը նետած էր անուշադրութեամբ։ Թէեւ անմիջապէս կը դիմէ ծովեզերք, սակայն ծովը ալեկոծեալ ըլլալուն, անկարելի կ'ըլլայ գտնել նետուած ծրարը։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ. — Շապին Գարահիսարէ կը գրեն թէ, փետր. 2ի երկրաշարժը որ 13 ժամ տեւած էր քառորդ ժամը անգամ մը կրկնուելով, վնասներ պատճառած է Գանահօր, Օվաճըք, Լըճէ և Գուրաչէ գիւղերուն մէջ։ Գանահօրի Յունաց եկեղեցին փլած է։ Գիւղին միւս եկեղեցին ճեղքուած է և Օվաճըքի եկեղեցին փլած է։ Լըճէի եկեղեցին փլչելու վտանգ կը սպառնայ։ Մօտակայ լերան մը վրայէն գլորած ժայռի մը տակ գրաստներու կարաւան մը մնացած է և ձիապանը միայն ազատուած է։

ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ. — Մաքրիգիւղի մէջ սափրիչ և սրճարար Պարսիղակցի Երուանդ Տայեան, 20 տարու երիտասարդ մը, առջի գիշեր իր սրճարանին մէջ յանկարծամահ եղաւ սիրտի հիւանդութենէ։

ԷՖԹԻՄՕՊՈՒԼՕՅԻ ՍՆԱՆԿՈՒԹԵԱՆ դատավարութիւնը տեսնուեցաւ առջի օր Հիլլէն հիւպատոսարանին դատարանին առջեւ։ Ժիւժ քօմիսէր Մ. Կիքա իր տեղեկագիրը մատոյց, Մ. Կիքա հարցաքննած է սնանկը, ընկերը, հաշուակալը և պաշտօնեաները, հաստատելու համար թէ խարդախութեա՞մբ եղած է սնանկութիւնը։ Ատենիլիքօրները պնդեցին որ Մ. Զարիֆի ընկերն է սնանկին։ Դատը ուրիշ օրուան յետաձգուեցաւ։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երէկ գիշեր ուշ ատեն հեռագրական գործակալութեանց կողմէ մեզի հաղորդուած են հետեւեալ հեռագիրները. —

ԼՈՆՏՈՆ, 2 մարտ. — Վերապահութեամբ կը ծանուցուի թէ, անգլիական կառավարութիւնը պիտի մերժէ ճանչնալ Ճաբոնի և Քորէայի միջեւ վերջերս կնքուած նոր դաշնագիրը։

ԲԱՐԻԶ, (Պաշտօնական). — Բորթ-Արթուրէն Ռուս կառավարութեան հասած հեռագիրներ կը ծանուցանեն թէ, նաւահանգիստին մէջ ճաբոնական թորփիլահալած մը գտնուած է որ ընկղմած էր։

—Սէուլէն կը հեռագրեն թէ Քորէայի սահմանագլուխին վրայ կռիւ մը տեղի ունեցաւ Կազախներու և Ճաբոնցիներու միջեւ։ Ճաբոնցիները փախան։

1 մարտ. — Բորթ-Արթուրի մէջ տիրող սաստիկ փոթորիկը արգելք կ'ըլլայ լուրերուն հաղորդուելուն։ Նոր յարձակման մասին հաստատական հեռագիրներ չեն հասած։

— Ֆրանսական կառավարութիւնը Նախարարաց Խորհուրդին մէջ որոշեց նոր վարկեր պահանջել նաւատորմին համար։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

Փետրուար 18/2 Մարտ 1904

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ	
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	84.22
Ամէնէն բարձր գինը	85.07
» վար գինը	84.18
ՌՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ	
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	110.50
Երէկուան բարձր գինը	111.—
» վար »	109.87
Քարափ	501.
Քրէտի Ֆոնսիէ Էժիբսիէն	272.—
Պանք Նաս. Կրէտ.	430.
Թրամվայի Բաժնեթուղթ	5.85
Րէժիի պարտաթուղթ Ֆրանք	336.—
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ. Ա.Ո.	10.80
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ.Օ.	4.50
ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ	
Օսմ. ոսկին 100 ղշ.էն	ղշ. փր.
Մէճիտիյէ արծաթ	108.14
Անգլիական ոսկի	110.02
Ֆրանսական ոսկի	87.18
Քրիմից	51.02
Նոր մէթալիք	103.10
Բօլ	90.10
Ռուպլի թղթադրամ	8.67
Լոնտոն 3 ամիս	$111.17\frac{1}{2}$
Բարիզ »	$22.66\frac{1}{4}$

"ՄԱՆՉՈՒՄԷ,,Ի ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆԸ

19 Փետրուար 1904 42

ՓՈՂՈՑԻՆ ՈՃԻՐԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ը.

—Հասէ՛ք, գոչեցին բանտապահները և փախան սենեակէն։

Լանկլատ մինակ մնաց։

Ոստիկան-զօրքերը զէնքերնին առած խօսարան ուղղուեցան։ Անհնարին կռիւ մը տեղի պիտի ունենար անշուշտ։ Թիապարտը ինքզինքը դիւցազնօրէն պաշտպանելէ ետք վերջապէս պիտի իյնար դէմիններուն շատութենէն։ Իր կորովի ձեռքերուն մէջ ո եւ է զէնք մահաբեր պիտի ըլլար։ Մնաց որ ոչ մէկը կրնար արգիլել զինքը յարձակիլ առաջին զինուորին վրայ, խլել անոր հրացանը, կահ կարասիին ետին ապաստանիլ եւ թշնամիին ընդդիմանալ երկար ատեն։

Զօրքերը երկու բանտապահներէն առաջնորդուած խօսարան հասած էին և դուռը կը բանային երբ յանկարծ Վիպէա, իմացած ըլլալով աղմուկը, հոն հասաւ։

—Կ'սպասէի արդէն, ըսաւ, սխալը իմս էր. Լանկլատ իրաւունք ունի բողոքելու, տուած խօսքս կէտ առ կէտ չբռնեցի։ Սխալս ես դարմանելու եմ և արգիլելու արիւնահեղութիւնը նոյն իսկ ինքզինքս վրայ տալով։

Քաջասիրտ և կորովի իր որոշումներուն մէջ, առանց երկար վարանելու, զօրքերուն դառնալով ըսաւ.

—Մի՛ մտնէք, ինծի ձգեցէք գործը։

Հակառակ բանտապահին տուած վախերուն Վիպէա դուռը բացաւ եւ ներս մտաւ։

Լանկլատ որ դուրսէն աղմուկ լսած էր և յարձակումի կ'սպասէր գացած ապաստանած էր իր կարասիներուն քովը։ Երբ Վիպէա տեսաւ իր բարկութիւնը կատաղութեան փոխուեցաւ։ Մէկ ոստումով յարձակեցաւ ոստիկանին վրայ, թեւերուն մէջ առաւ զայն գնտակի մը պէս դարձնելով և տասը քայլ անդին գլտորցուց։

Վիպէա ծունկին վրայ ինկաւ. ոտքի ելաւ, թեզանիքովը փոշոտած ծունկերը թօթուեց, — որովհետեւ ամենածանր պարագաներու մէջ իսկ իր կարգապահ մարդու բնութիւնը կը պահէր—և առանց սպասելու որ Լանկլատ դարձեալ վրան գայ, ինք անոր կողմը քալեց բազուկները խաչաձեւած և ըսաւ.

—Վա՛տ մըն ես։

—Եւ դո՞ւն, դուն ալ խարդախ մը, պոռաց թիապարտը։

—Ինչո՞ւ խարդախ մըն եմ հարցուց Վիպէա առանց շեշտը փոխելու։

—Խօսք տուիր զայն ցուցընել և չեմ տեսներ...

—Հո՛ն է ան, սա դուռնէն անդին։ Կը սպասեն հանդարտելուդ որ ներս մտցունեն։

—Բայց սա վանդակներուն ետեւէն պիտի տեսնեմ զայն։ Տուած խօսքդ ատանկ չէր։

—Այդ մասին բան մը չըսի ես քեզի. կրնա՞ս ըսել թէ խոստացայ ձեզի ծունկ ծունկի նստեցնել։

—Ատանկ բանի վրայ չխօսեցանք, բայց...

—Պէտք էր խօսքերդ ճշդէիր, պայմաններ առաջարկէիր... չէի կրնար գուշակել թէ ի՛նչ կը փափաքիս. գալով խոստումներուս զանոնք բարեպաշտօրէն պահեցի։ Խնդրեցիր որ ձեռնակապերդ քակեմ. ահա՛, ես իմ բարիքիս զոհը եղայ. եթէ ձեռքերդ ազատ չըլլային չպիտի կրնայիր տակնուվրայ ընել սա տեղը և չպիտի կրնայիր վատօրէն ինծի հետ կռուիլ...։

—Վատօրէ՜ն... կրկնեց Լանկլատ։

—Այո՛, վատօրէն։ Ես փոքր եմ դուն մեծ, ես տկար դուն ուժեղ, ես մինակ և անզէնք կը մտնեմ հոս և դուն իմ վրաս կը յարձակիս վայրի գազանի մը պէս...

—Հիմա, Սօլէյլ-Բուչանը հոս պիտի բերե՞ն ան նայինք, ըսաւ թիապարտը քիչ մը հանդարտած։ Իմ քովս պիտի կրնա՞մ տեսնել զայն, ըսէ՛։

—Ոչ, սա վանդակորմէն անդին պիտի տեսնես ու խօսիս։ Ինքը այնպէս ուզեց։

—Ա՛հ, ի՛նքը, և ինչո՞ւ։

—Որովհետեւ անտարակոյս վախցաւ քովդ գալու, զարմանալու չէս ատոր համար։

—Եթէ կը վախնայ, ուրեմն ինքզինքը յանցաւոր կը գտնայ իմ առջեւս։

— Բնականաբար, բայց ատիկայ պատճառ մը չէ որ սպաննուիլ ուզէ։

—Եւ եթէ խօսք տամ չսպաննելու։

—Ատոր չես կրնար ճշդիւ պատասխանել դուն, գրգռուած ես։ Բառ մը, շարժում մը կրնայ քեզի զայրացնել, այն ատեն նոյն իսկ կը զարնես անոնք որոնք քեզի բան մը ըսած չեն, բան մը ըրած չեն...

—Ներէ՛ ինծի, ըսաւ թիապարտը խուլ ձայնով մը, ներէ։ Հիմա բարկութիւնս իջաւ, ա՛լ չպիտի սպաննեմ զինքը բայց տեսնել կ'ուզեմ։

—Շատ աղէկ քիչ ետքը պիտի գայ, բայց խօսքդ բռնէ՛, ըսաւ Վիպէա ու դուրս ելաւ։

⁂

Քառորդ մը ետք Սօլէյլ-Բուչան բանտապահէ մը առաջնորդուած մտաւ խօսարան։ Կը ջանար կարելի եղածին չափ հեռու մնալ զինքը իր սիրական Լանկլատէն բաժնող վանդակորմէն։

Գալով Թիապարտին, ընդհակառակը զայն տեսնելուն պէս մօտեցաւ վանդակորմի դռնակին, իր լայն երեսը փակցուց անոր և սկսաւ դիտել իր տարփուհին։ Վայրկեան մը իր ակնարկը խիստ և տխրավառ եղաւ, յետոյ քաղցրացաւ։ Սիրուած կնոջ տեսքը իր արդիւնքը ունեցաւ։ Իրա՛ւ էր թէ երդուընցած էր զայն սպաննելու, բայց այդ քաջութիւնը չպիտի ունենար։ Իր տարփուհիին մէկ ակնարկը պիտի կեցնէր զարնելու համար բարձրացած ձեռքը։

Թարգմ.

Յակոբ Տէր-Յակոբեան

(Շարունակելի)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆԸ

ԿԻՒՍԹԱՎ ԷՄԱՌ 203

ՎԱՅՐԵՆԻՆԵՐՈՒ ՆԱՀԱՊԵՏԸ

Կ. Է. Պ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐԿԱԾՆԵՐՈՒ

ՀԵՏԱՔՐՈՅՑԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

8

Բանտը

Տօն Միկէլ Սանթա-Ֆէ բանտը տարուած էր Իպանէզին հետ, որոնք երկուքը մէկ խեղճ սենեակի մը մէջ կը բնակէին։

Այն իրիկունը, երբ Վալանթէն բացատանին մէջ կը դեգերէր, Տօն Միկէլ բանտին մէջ արագ քայլերով վեր վար կը պտտէր սիկարը բերանը։

—Կարծեմ թէ մինակ այսօր չէ որ հոս պիտի անցընենք, ըսաւ տօն Միկէլ։

—Այո՛, պատասխանեց Իպանէզ, ու երկուքը մէկ սկսան հազարումէկ խորհրդածութիւններու մէջ իյնալ։

—Մեր բարեկամները մինչև հիմա ինչո՞ւ չերևցան, հարցուց նորէն Տօն Միկէլ։ Չեմ կարծեր որ Վալանթէն վիս փնտռած չըլլայ։

Այս միջոցին դուռը աղմուկ մը եւ լաւ և այս միջոցին իրենց սենեակին դուռը բացուելով ուրիշ բանտարկեալ մը առաջնորդուեցաւ ներս։

Մութը արգիլեց անոնց ճանչնալ նոր եկողը, որ երկար սեւ վերարկու մը հագած էր։ Յետոյ հասկցուեցաւ թէ եկողը կրօնաւոր մըն էր որ եկած էր վերջին հոգեւոր մխիթարութիւններն ընծայել դատապարտեալներուն։

Երբ պահապանը դուրս ելաւ, կրօնաւորը առաջացաւ դէպ ի Տօն Միկէլ։

Ցանկարծ երկուքը մէկ,

—Հայր Սէռաֆին պոռացին ուրախութեամբ։

—Լռե՛ց կեցէք բարեկամք, հրամայեց երէցը, պէտք չէ որ անունս բարձրաձայն տաք։ Ոչ ոք գիտէ թէ հոս կը գտնուիմ, միայն թէ դռնապանը իմ մարդս է։

—Ի՞նչ կ՚ըսես։

—Այո, այս մարդը մեր ձեռքն է։ Ատեն չի կորսնցնենք։ Ձիերը պատրաստ են, եկէք, թանկագին են վայրկեանները։

Երկու բանտարկեալները իրարու երես նայեցան։

Տօն Միկէլ պատասխանեց։

—Շնորհակալ եմ հայր ձեր առաջարկէն բայց չենք կրնար ընդունիլ։ Կամ մեր իրաւունքով դուրս կ՚ելնենք և կամ թէ բնաւ չենք փախչիր։

Հայր Սէռաֆին իրաւունք տուաւ, յուսադրեց զանոնք և խոստովանցուց։

—Հօլա՛, կը պոռար դռնապանը դուրսէն, ատենը կ՚անցնի կոր։

Կրօնաւորը

— Բացէք, պատասխանեց հաստատ ձայնով, այս մարդիկը չեն ուզեր ելնել։

—Խենթ են ըսաւ դռնապանը և անմիջապէս դուրս ելաւ հայր Սէռաֆինին հետ։

—oo※oo—

9

Այն օրը երբ Հայր Սէռաֆին բանտ եկած էր Տօն Միկէլը տեսնելու Ինիրքօն իր մարդերով եկած էր Սանթա-Ֆէ, ու Մայօրի հրապարակը կանգ առած։

Բնակիչները անակնկալի եկան այս յեղակարծ գալուստէն որոնք ամէնքը մէկանց մէյմէկ կողմ քաշուած էին։

Սանթա-Ֆէի պետը սոսկումով իմացած էր Գօմանչներուն քաղաք մտնելը, այնպէս որ երբ անոնցմէ մէկը իրեն ներկայացաւ, խելքը գլուխէն թռաւ։

Ի զուր կը ջանային համոզել զինքը ըսելով թէ հնդիկները իբրև բարեկամ կուգային հոն։

Վէնթուրա, այս էր պետին անունը երբ իր քով տեսաւ իր մարդիկները որոնք փութացած էին իրեն քով, հնդիկներուն գալը իմացածնուն պէս, քիչ մը սիրտ առաւ և խորհեցաւ անոնց պատուիրակութիւնը ինչպէս ընդունելուն վրայ։

Քիչ վերջը Վէնթուրային հրամանին համաձայն հնդիկներէն երեք հոգի ուրոնց մէջ էր նաև Ինիրքօն, մտան Վէնթուրային սենեակը, մինչ միւսները կեցած տեղերնին կը սպասէին։

—Ի՞նչ բանաւոր պատճառ կը դրդէ ձեզ իմ քովս գալ, հարցուց Վէնթուրա շնորհալի շեշտերով։ Ըրէք ձեր խնդիրքը և եթէ պէտք է, գոհ ձգեմ ձեզ։

—Պէտք է որ մեր բանտարկեալները յանձնէք մեզի, ըսաւ Ինիրքօն, Տօն Միկէլ և Իպանէզ։

—Կարելի բան չէ, պատասխանեց Վէնթուրա, անոնք վաղը մահուան պիտի դատապարտուին։

—Կեցէք, պատասխանեց Վէնթուրա քիչ տուէք որ մտածենք ձեր այս առաջարկին վրայ։

Ինիրքօն կասկածոտ ակնարկ մը նետեց և

—Շատ լաւ խօսեցաք, ըսաւ, վաղը առտուան ժամը 12ին պիտի գամ պատասխան առնել։

Ինիրքօն յետոյ դուրս ելաւ։

Ժամ մը ետք, Գօմանչները քաղաքէն մեկնած եւ տեղ մը ապաստանած էին։

Այս տեսակցութենէն վերջն էր որ Ինիրքօն խօսած էր Վալանթէնին այն խօսքերը զոր յայտնեցինք արդէն։

10

Սանթա-Ֆէի արեւմուտքէն գրեթէ կէս մղոն անդին Սէտուին երկու որդիներն ու էլէն նստած էին։

Անոնք կ՚սպասէին որ իրենց հայրը Սէտռը գար ու ճամբայ ելլէին։

Շավ՝ անոնց կրտսերագոյնը խորունկ մտազբաղումի մը մէջ ըլլալ կը թուէր։

Խեղճը սիրահարուած էր Տօնա Քըլառային, ամէն անգամ որ զայն տեսնար խելքը գլուխէն կը թռէր։

Ցանկարծ էլէն.

—Ի՞նչ նստեր կը մտածես, յարեց, ինչո՞ւ չես փրկեր այն զոր կը սիրես։

—Ես հօրս հետ չեմ կրնար կռուիլ պատասխանեց Շավ։

—Չե՛ս սիրեր անոր համար։

—Ի՞նչ կ՚ըսես։

—Ի՞նչ պիտի ըսեմ, եթէ սիրէիր առանց պիտի չարժէիր։

—Հա՞յրս, յարեց նորէն Շավ։

—Հայրդ հոգ մի՛ ըներ, ես զայն կ՚արգիլեմ ինքզինքը քեզի ցուցնել։

—Լաւ, բայց չեմ գիտեր թէ ո՞ւր է։

—Տեղը կ՚ըսեմ ձեզի եթէ խօսք տաք որ ազատէք զայն։

—Կուտամ։

—Ուրեմն, Տօնա Քլառան Քօյեթի հիւղակն է և Անտոէ Քառօթին քով։

—Ա՛հ, չէի կարծեր թէ այսքան մօտ է։

—Պիտի ազատէ՞ք։

—Փոխէ զայն պահպանողին ձեռքէն պիտի խլեմ զայն։ Բայց ո՞ւրկէ որ կը պաշտպանէք այս կինը։

—Անոր համար որ թէ կին մըն է ան և թէ թշուառ։

—Թերեւս այդ է պատճառը։

(Շարունակելի)

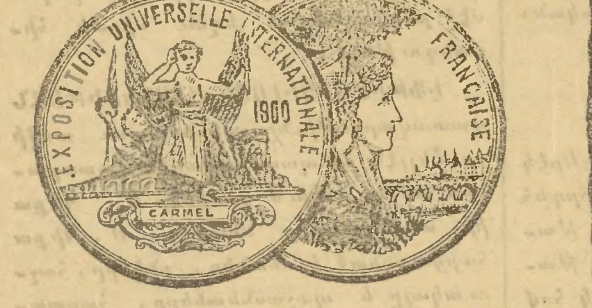

ՈՍԿԻ ՄԻՏԱԼ, ՓԱՐԻԶ 1900

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ-ՔԱՐՄԷԼ ԸՆԿ.

ԱՆԱՐԱՏ ԳԻՆԻՆԵՐ ԵՒ ՔՕՆԵԱՔՆԵՐ

ՌԻՇՕՆ ԼԸ-ՍԻՕՆԻ (Պաղեստին) մեծ մառանններէն

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ. — ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ԵՒ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

Ղալաթիոյ Քարափը, Սիրէ Ֆրանճէզ, թիւ 145—147

Բարիզի բժշկ. կաճառին բրօֆէսէօր Ժ. ԲՈՒՇԷԻ
Պօլսոյ գիտական Կաճառէն Բրօֆ. ԿԱՅՕՆԻ
Համալսարանի քաղաքապետութեան քիմիագէտ Ս. Է-ՆՕԲԻ և այլ նշանաւոր գիտուններու վկայութեամբ,
ՄԵՐ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ ԵՆ
ԲՆԱԿԱՆ, ՕԳՏԱԿԱՐ ԵՒ ԴԱՐՄԱՆՈՂ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԵԼ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԻՆ

ՎԱՃԱՌԱՆԻՇ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Մ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ
ՎԿԱՅԵԱԼ ՄԱՍՆԱԳԷՏ
Բերա, Սու-Թէրազի փողոց թիւ 4
(ԹՕԳԱՏԼԵԱՆ ՍՐՃԱՐԱՆԻ ԴԻՄԱՑԻ ՓՈՂՈՑԻՆ ՄԷՋ)
ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 9ԷՆ 3 (Ը. Ե.)
ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐ ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

Տէ՛ր,

Մեծ հաճոյք մը եղաւ մեզ համար՝ տեսնելով ընթերցասէր հասարակութեան կողմէն ցոյց տրուած համակրալից ընդունելութիւնը, մեր հրատարակած Ս. Աւետարանի՝ գրաբարով հանդերձ աշխարհաբար թարգմանութեան ու մեկնութեան Ա. Հատորին։

Այս մասին, փութալով յայտնել մեր խորին շնորհակալութիւնք՝ մանաւանդ Հայ մամլոյ ներկայացուցիչներու մեծամասնութեան, որոնք չի զլացան մեզ իրենց թանկագին աջակցութիւնն ու անկեղծ խրախոյսները, ուրախ ենք աւետելու թէ, յիշեալ գործին մնացած երեք մասերն ալ — Ս. Մարկոս, Ս. Ղուկաս, Ս. Յովհաննէս — աւարտած ըլլալով, բացուած է ասոնց բաժանորդագրութիւնը, ի գին 20 դհկ. երեք հատորներն ի միասին։

Ս. Մատթէոսի հատորը սպառելու վրայ ըլլալով, յարգոյ բաժանորդք միայն իրաւունք պիտի ունենան սոյն հատորը 20 % զեղչով ընդունելու։ Դիմել այս մասին՝ Մահմուտ Փաշա, Եալըզ խանի յարակից սեղանաւոր Մելքոն էֆ.ի։

Բաժանորդագրութեան համար, դիմել Բիւզանդեան Գրատուն՝ Կալաթա Սեդ-բօս խան. Պալէնց Գրատուն՝ Պոլիս Ջագմագճըլար. Պապիկեան Գրատուն՝ Պոլիս, Եսկի Զապթիյէ. Դաւթեան Գործակալութիւն՝ Սիրքէճի Խօրասանճի խան։ ԱԼԵՔՍԻԱՆՈՍ Վ. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ

ԹԻՐՃԷՄԷ ՆԻՄՈՒՆԷԼԷՐԻ
(Թարգմանութեան նմոյշներ)

Դաղիերէնէ Տաճկ. և փոխադարձ թարգմանութեան վարժուիլ փափաքողներու համար հիանալի ուղեցոյց մ՚է, ուր Փրանսացի մեծահռչակ գրագէտներու երկերը նոյնչափ համբաւ ունեցող թուրք գրագէտներու կողմէ թարգմանուած են ու հրատարակուած՝ տաճկերէն և գաղիերէն դէմ դէմի. որոնցմէ ոմանց անունները կը դնենք իրենց թարգմանած հեղինակներով.

Նիկեար հանըմ — Ալֆրէտ տը Միւսէ
Ահմէտ Միտհատ էֆ. — Տիւմա Որդի
Իւշշագի զատէ Խալիտ) Հէքթոր Մալօ
Ջիհատ պէյ եւն. եւն. (

Գին 2½ դրուշ. գաւառներէն պէտք է 3 դշ.ի փօսթայի փուլ ղրկել «Մանզումէ»ի Խմբագրատան հասցէին ուր կը ծախուի յիշեալ գիրքը։

ԶՈՒՏ ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ԱՍՈՒԵՂԷՆԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մեծ մթերանոց զուտ Անգղիական և Սկովտական կարեւոր գործարաններէ արտադրուած ամէն տեսակ ասուեղէնի, չուխա, քաղմիր, շաեագ, փասօնէ և ուրիշ ամէն կարգի կերպասներ՝ ամէն եղանակի ու ճաշակի յարմար։ Կը ծախուի մեծաքանակ և փոքրաքանակ։ Մասնաւոր զեղչ Պօլսոյ և գաւառներու համար։ Դիմել Կ. Պոլիս Հաճօփօլօ խան, թիւ 31։

ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Պոլիս, Պահչէ Գաբու, Պին Պիր Ջէբէճի դիմաց

ԱՐԱՄ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ ամէն առաւօտ կանուխ կը գտնուի Սկիւտար, Իճատիյէ, Տօղրամաճը փողոց իր բնակարանը։ Ամէն օր 5—11 դիմել Պոլիս, Պահչէ Գաբու, Պին-Պիր-Ջէչիտին դիմաց։
Կիրակի օրերը ժամադրութեամբ

ԳԱԹՐԱՆ ՀԱՊԳԸ ԷՔՐԷՄ

Կէօյիւս նէզլէլէրիյլէ միզաճ, էօքսիւրիւքլէր վէ նէֆէս տարլըղընա գարշը վէ հէնի պաշլամըշ վէրէմին թէտավիսինտէ թէէսիրաթը չիֆապախշոր հավէ պիյլէ մէմլէքէթիմիզ սէրաթէտան աթըպպաի հազիգեսինին էքսէրիա թադտիր վէ թահսինինի վէ մէճլիսը թըպպիյէ վէ Սըհհիյէի ռումումիյէնին թաստիգինի իհրազ էյլէմիշ տիր։

Ումում տէբօ վէ էճզախանէլէրտէ պուլունուր։ Թաշրատան սիպարիշ վուգուընտա Եէնի Ճամիի չէրիֆ մէրտիվէնլէրի գարշուսընտա Բեազիմ պէյին էճզա տէբօսընտա միւրաճաաթ օլունմալը տըր 39—80

ՏՈՔԹ. Գ. ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ
ԲԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ ՎԿԱՅՈՒԱԾ
Մասնագէտ՝ ջղային եւ ստամոքսի հիւանդութեանց

Երկար տարիներ Բարիզի հիւանդանոցներու մէջ վերոյիշեալ հիւանդութիւնները ուսումնասիրելով՝ աշխարհահռչակ Սալբէթրիէր հիւանդանոցին մէջ ալ կարեւոր պաշտօններ վարած և նշանաւոր Բրօֆ. Ռէյմօնի ու Մաթիէօի քլինիքներու մէջ կատարուած աշխատութեանց մասնակցած ըլլալով՝ վերջերս հաստատուած է Բերա, Մեծ փողոց Աղա Ճամիի մօտ թիւ 124 դարմանատունը, ուր ամենավերջին դրութեամբ կատարելագործեալ գործիներու միջոցաւ կը դարմանէ իրեն դիմող հիւանդները ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 1էն մինչեւ 4։ 16—24

ՏՕՔԹԷՕՐ
ՎԱԼԱՆԹԷՆ ՆԱԼԲԱՍ
Վկայուած Բարիզի Բժշկ. Կաճառէն
ԿՆԱԽՏԱԲՈՅԺ — ՍԱՆԿԱԲԱՐՁ

Մասնագէտ թոքային, ստամոքսային, լեարդի, աղիքի հիւանդութեանց, ինչպէս նաև գաղղիական և ջղային ախտերու։ Հիւանդ կ՚ընդունի ամէն օր առտուընէ մինչեւ կէս օր Սիրքէճի «Թուրքիա» դեղարանը, և կէս օրէ ետք, իր մասնաւոր դարմանատան մէջ Բերա, թիւ 1, Բիւյիւք-Բարմաք-Գաբու փողոց։

ԻԲԷՔԼԻ ԳՈՒՄԱՇ ՄԱՂԱԶԱՍԸ
Պէյ Օղլունտա Տօղրու եօլտա, Սուրբ Անթուան քիլիսէսի եանընտա 375

ԾԱՆ ԳՈՒՐՃԱՆ
[ԲԱՐԻ ԼՕՆՏՐԸ]

Իշպու մաղազատա հէր նէվի իբէքլի մօտա գումաշլար սաթըլըր։ Կէրէք էնվ ճինսլէրթէ վէ կէրէք մալլէրին խասըլըղընը, թէչրիֆ պույրուլան բաղպէթլու միւշթէրիլէրիմիզ պիրինճի տէֆատա կէօրիւպ մէմնուն օլաճագլար տըր։

ԶԱՐԴԱՐԱՆՔ ՀԱՐՍԻ ՄՈՄԵՐՈՒ

ՏԻԿԻՆ ՀԻՒՍԷԻՆՃԵԱՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Կ. Պոլիս, Չագմագճըլար Եօգուշ, Մեծ Նոր խանի մէջ, վարի յարկ, թիւ 47

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՄԵՍՐՈՊ ՀԻՒՍԷԻՆՃԵԱՆԻ

ՀԱՐՍԱՆԵԱՑ ՄՈՄԵՐՈՒ փառաւոր զարդարումներովը ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ եղած սոյն վաճառատան մէջ պատրաստ կը գտնուին ամէն տեսակ մետաքս երիզ, լէմոն ծաղիկ, կըլանդ, քողք, ձեռնոց, սնտուկ, արծաթապատ ափսէ և մկրտութեան հագուստ։

Անգամ մը կ՚արժէ այցելել սոյն վաճառատունը, տեսնելու համար ապրանաց տեսակի ճոխութիւնն ու ազնուութիւնը, և չատ մը ՖԱՆԹԷԶԻ ձեւեր մոմի կապուածներու որ ամէնէն դժուարահաճն իսկ կրնայ գոհացնել։

Մասնաւոր յանձնարարութիւնք կը կատարուին խնամքով և ճշգապահութեամբ։

Մի՛ ԽԱԲՈՒԻՔ ՈՒՐԻՇ ՏԵՂ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ ՉՈՒՆԻ

Լ՚ՈՒՆԻՕՆ
ԵԱՆԿԸՆ ԳԱՐՇԸ ՎԷ ԷՕՄՐ ԻՉՈՒՆ ՍԻԿՈՒՐԹԱ ԳՈՒՄԲԱՆԻԱՍԸ
1828 ՎԷ 1829ՏԱ ԹԷՔԷՍՍԻՍ ԻՏԻԼՄԻՇ

Բարիստէ Բլաս Վանտօմտա, 9 նումէրօլու տաիրէի խուսուսիէ

ՅԱՐԻԳ ՇԻՐՔԷԹԻ

Սէրմայէ վէ իխթիեաթ 119,000,000 Ֆր.
1902նին մագպուզաթը 24,000,000 »
Եօտէնէն զիեան 279,000.000 »
Սիկուրթալը խանէլէրին գըյմէթի 21,500,000 »

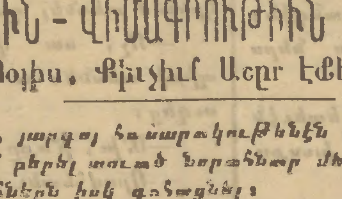

ԷՕՄՐ ՇԻՐՔԷԹԻ

Սէրմայէ վէ իխթիեաթ 158,000,000 Ֆր.
1900 մագպուզաթը 12,000,000 »
Եօտէնէն զիեան 129,000,000 »
Սիկուրթալը էօմիւր 272,000,000 »

ՊՈՒ ՇԻՐՔԷԹ ղանէթ միւտտէտ չէրաիթ իլէ Թիւրքիատա սիկուրթա գապուլ էտէր ԷՕՄԻՒՐ ՍԻԿՈՒՐԹԱՍԸ տախի միւխթէլիֆ սուրէթտէ վէ խուսուսի էհվէն ֆիեաթլըտա էօմիւր սիկուրթա էտէր։
ՇԻՐՔԷԹԻՆ ՊԱՆԳԱՍԸ «Պօն. [illegible] , Սթանպօլ Աժանսը տախի
Սթանպօլտա Սուլ — [illegible] Օղլու բատտժընտա տըր։

ՏՊԱՐԱՆ
ՆԵՐՍԷՍ Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ - ՎԻՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ
Կ. Պոլիս, Քիւչիւք Աջըր Էֆէնտի խան

Տանօթ Տպարանս, յարգոյ հասարակութենէն վայելած համակրանքէն քաջալերեալ, այս անգամ բերել տուած նորաձեւ մեքենաներու շնորհիւ պատրաստ է ամէնէն դժուարահաճներն իսկ գոհացնել։

ՄԱՔՈՒՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԵՒ ԱՆՀԱՒԱՏԱԼԻ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

Տպարանիս մէջ կը պատրաստուին, նամականիշներ, պարտամուրհակներ, փոխանակագիրներ, չէքեր, հարսանեկան գաթեր, հրաւիրագիրներ, ազդեր, գաթալօգներ՝ ամէն լեզուէ, ինչպէս նաեւ վաճառականաց վիմագրական, այցեքարտեր և կազմի վերաբերեալ ամէն տեսակ գործեր։

«Մահազզ» կը պատրաստուի կէս ժամուան մէջ
1000 նամակագլուխ 10 դրուշ, 100 այցեքարթ 5 դրուշ
100 դրշ.ի ապսպրանք բնողին մէկ տուփ այցեքարթ կը նուիրուի։
Գաւառներէ եկած ամէն յանձնարարութիւն փութով և դիւրամատչելի գներով կը կատարուի։

ԱՐԴՈՒԶԱՐԴԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԳՐԻԳՈՐ ՄԱԶՄԱՆԵԱՆ

Այն ամէն փափկաճաշակ և չիք տիկիններն և օրիորդները, որոնք կը փափաքին ճաշակի յարմար և վերջին նորաձեւութիւններուն համաձայն կառնիթիւրներ, պոտէ, տանթէլ, ժապաւէն, սեդմիրան, հովանոց, գուլպայ և առաջնակարգ Ֆապրիքներու հասեղէններ և ուրիշ ամէն տեսակ նորաձեւութեան նիւթեր գնել, ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ, պէտք է դիմեն՝
Մեծ Շուկայ, Գալփաքճըլար, թիւ 56
ԿԻՒԼԻՍՕՐԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ԼԱ ՔՕՆՖԻԱՆՍ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿ.
ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵԱՆՔԻ ԴԷՄ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ 1844ԻՆ

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

Երաշխ. դրամագլուխ	56,000,000	Ֆրանք
Մինչեւ 1901ի վերջը վճարուած վնաս	101,720,000	»

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂ

Երաշխ. Դրամագլուխ	36,000,000	Ֆրանք
Մինչեւ 1901ի վերջը վճարուած վնաս	25,000,000	»
Ապահովագրուած գումար	321,000,000	»

Ընդհանուր ծովային ապահովագրութիւն հիմնեալ 1818ին ԼԱ ՔՕՆՖԻԱՆՍ, կը գտնուի Ֆրանսայի կառավարութեան և չորս պետական ժողովներու քօնթրոլին տակ։

Այս վաղեմի ընկերութիւնը գրեթէ ամէնէն մեծ վարկը կը վայելէ ամէն կողմ, որուն գործառնութեանց և վստահելիութեան վրայ գաղափար մը տալուն համար հոս թուենք մէկ քանին այն հանրածանօթ մեծ հաստատութիւններէն, որոնք ապահովագրուած են ԼԱ ՔՕՆՖԻԱՆՍի։

Ֆրանսայի նահանգներու և գաւառներու կարգ մը պաշտօնատուններ, Բարիզի՝ Օբերա, Վօտվիլ, Նուվօթէ, Ամպիկիւ, Ֆօլի-տրամաթիք և ուրիշ բազմաթիւ թատրոններ։

Պօն Մարշէն, Լուվրի վաճառատուններ, Բրկմալիօնը, Բրէնթանի, Պըն ժառտինիէր, Օթէլ տը Վիլ և Սամարիթէնի մեծ վաճառանոցներ։

Պանք տը Ֆրանսի մասնաճիւղերը, Քրէտի Ֆօնսիէն, Քրէտի Լիօնէ, Ֆրանս. մետաղներու, քիմիական արտադրութեանց ընկերութիւնները, Ֆրանսայի Կեդր. Դեպոտները, Լուսոյ հանքերը, կենդրոնաբանական պարտէզը են։

* * *

Այս պերճախօս թուումներէն ետք, աւելորդ է խօսիլ այս ընկերութեան վրայ, որ, ինչպէս ըսինք, ամենամեծ վարկ մը կը վայելէ ամէն կողմ։

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆՆ Է ՔՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷՆ
ԼԱ ՔՕՆՖԻԱՆՍԻ Պօլսոյ կողմի գործակալութիւն
Պոլիս, Մահմուտ Փաշա, Պէօյիւք Եըլտըզ խան, թիւ 14,
ԳԱՌՆԻԿ ԱՃԱՌԵԱՆ

Որ միանգամայն Պօլսոյ կողմի գործակալն է COMPAGNIE D'ASSURANCE GÉNÉRAL MARITIME (Ընդհ. ծովային ապահովագրական) Ընկերութեան։
Մանրամասն ամէն տեղեկութիւն հաճութեամբ կը տրուին բոլոր դիմողներուն։

ԼՈՅՍ-ՔԱՐՈԶ

Գիտնալու համար թէ Աստուած ինչո՞ւ մարդ եղած է, Յունուար 6ի «Լոյս»ին մէջ Վահան վարդապետի կողմէ յատկապէս հրատարակուած Լոյս-Քարոզը կարդացէք։
ԳԻՆ 5 ՂՐՈՒՇ

ՏՕՔԹՕՐ ՃԷԼԱԼԵԱՆ
ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ԳԱՂՂԻԱԿԱՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ԾՆՆԴԱՄԻԶԱՅԻՆ ԱԽՏԵՐՈՒ
ԲԵՐԱ, Մեծ Փողոցի ուղղութեան վրայ, Միսք փողոց թիւ 4 ԱՄԷՆ ՕՐ,

Տէր եւ Տնօրէն
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ